

Напісанае — застаецца!

**Дарагія нашы пастаянныя
і патэнцыйныя падпісчыкі!
Вельмі шанойныя чытачы!**

Вось і надшоў апошні месяц года 2021-га. Няпростага года ў сэнсе наладжвання прамых шчыльных кантактаў адно з адным, новых знаёмстваў у аддаленых кутках краіны. Але нягледзячы на эпідэміялагічны крызіс, які прымусіў нас асцярожнічаць, ні вы, супрацоўнікі сферы культуры, ні мы, журналісты “К”, не здрадзілі сваёй прафесійнай накіраванасці. Ваша місія ўвасоблена ў шматлікіх яркіх мерапрыемствах, фестывалях, прэм’ерах, святах, унікальных рэстаўрацыйных працах года, а наша адбілася на старонках газеты ў тысячах артыкулаў, інфармацый, фотаздымкаў карэспандэнтаў выдання пра здзяйсненні і актуальныя праблемы ў прасторы нацыянальнай культуры. Мы — вашы летапісцы. А напісанае — застаецца! На стагоддзі, як сведчыць гісторыя. Таму верым, што падпісны марафон-2022 пройдзе і на гэты раз ва ўзаемнай зацікаўленасці адно адным. Толькі яшчэ ў большай ступені! Гэта будзе самым лепшым падарункам на Новы год.

К

Напярэдадні
падзеі

ЯКІЯ Ж КАЛЯДЫ БЕЗ ВЯЛІКАГА?

У сярэдзіне снежня нас чакае XI Мінскі міжнародны Калядны оперны форум. Следам за ім — чарада святочных спектакляў і канцэртных праграм. А ў пачатку наступнага года — дакладна 13 студзеня — у Вялікім тэатры адбудзецца 13-ы па ліку “старанавагодні” баль. Пра гэта і не толькі чытайце на **СТ. 7**

Суботнія
сустрэчы

“МЫ СПРАВИЛИСЯ”

Арганізатарам Мінскага міжнароднага кінафестывалю “Лістапад”, які напрыканцы мінулага месяца прайшоў 27-ы раз, упершыню выступіла Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”. Падвесці першыя вынікі “К” папрасіла генеральнага дырэктара Нацыянальнай кінастудыі Уладзіміра Карачэўскага. **СТ. 6**

“К” інфармуе

ТЭМА, ЯКАЯ ТЫЧЫЦЦА ЁСІХ

Каб выключыць прадурзятасці адносна каранавіруса і ўнесці яснасць у меры абароны ад яго, калектыў «Культуры» запрасіў на сустрэчу ў рэдакцыю ўрача па медыцынскай прафілактыцы Цэнтра гігіены і эпідэміялогіі Савецкага раёна горада Мінска Юлію Ложачнік. **СТ. 3**

Клопат аб новых талентах і догляд за помнікамі гісторыі

30 лістапада адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатолія Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. Дзякуючы сродкам відэасувязі ўдзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Адбылося адкрыццё Міжнароднага конкурсу піяністаў "Мінск-2021", які пройдзе з 1 да 10 снежня. Сёлета на ўдзел у ім паддадзена пяцьдзесят адна заяўка ад выканаўцаў з Беларусі, Арменіі, Кітая, Казахстана, Расіі, Украіны і Узбекістана. Адкрыўся фестываль канцэртнай праграмай на сцэне Беларускай філармоніі з удзелам Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра. А з 6 па 10 снежня ў Гомелі адбудзецца заключны этап XVIII Міжнароднага дзіцячага конкурсу "Музыка надзеі" па намінацыях духавых і ударных інструментаў, на які паддадзена сто дваццаць заявак, у тым ліку з Расіі і Украіны.

Распрацаваныя комплексныя планы правядзення работ па добраўпарадкаванні ў філіялах Дзяржаўных літаратурных музеяў Янкі Купалы і Якуба Коласа ў Вязынцы, Акінчыцах, Альбучці, Ластку і Смольні. Рытуецца заключэнне па выніках абследавання стану

дрэваў саду ў Вязынцы, адбываюцца рамонтныя работы ў філіялах Коласаўскага музея.

У Мядзельскім раённым выканаўчым камітэце з удзелам прадстаўнікоў Каталіцкага Касцёла былі абмеркаваныя падыходы да напісання тэхнічнага

задання па працягу падрыхтоўкі практна-каштарыснай дакументацыі на рэканструкцыю касцёла Унебаўзяцця Найсвяцейшай Дзевы Марыі ў Будславе, які пацярпеў ад пажару 11 мая. Распрацоўваецца таксама практна-каштарысная дакументацыя на электраправодку і сістэмы бяспекі. Умовы дазваляюць праводзіць набажэнствы ў храме, таму была паддадзена заяўка на дазвол аднавіць службы.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Нефармальнае размова з творчай моладдзю

1 снежня Рэспубліканскую гімназію-каледж пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі наведалі першы намеснік міністра культуры Валерый Грамада і начальнік аддзела ўстойна адукацыі міністэрства Марына Юркевіч. Сярод шматлікіх прысутных была творчая моладзь з усёй рэспублікі, іх педагогі і бацькі. Валерый Іванавіч і Марына Браніславаўна прапанавалі пагаварыць нефармальна, задаючы хвалючыя пытанні.

Першы намеснік міністра культуры Валерый Грамада падчас узнагароджання лепшых.

Павел САЛАЎЕЎ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Пытанню сапраўды было шмат, прычым самых разнастайных. Перш-наперш прысутныя пацікавіліся, ці не

будзе перашкодай да атрымання Прэзідэнцкай стыпендыі адзнака за пэўны акадэмічны прадмет ніжэй за шасцічку, бо бываюць здольныя ў творчасці і навучэнцы, каму іншыя дысцыпліны даюцца цяжэй. Работнікі міністэрства адказалі, што існуюць пэўныя нормы, але падыход да заахвочвання студэнтаў падчас вучобы пры пэўных

абставінах можа быць індывідуальным. Падалося важным пытанне аб выкарыстанні класічнай музыкі ў патрыятычным выхаванні. На дзяржаўнае свята Дня Перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі прапанавалі выкарыстоўваць творы Шостакавіча, які жыў у той цяжкі час і разумеў усю сутнасць народнай барацьбы падчас вайны.

Дзяўчына-музыка, якая займаецца таксама валейболам і лёгкай атлетыкай, спытала, ці магчыма праводзіць спартыяды сярод студэнтаў галіны мастацтва. Валерый Грамада адказаў, што гэта пытанне абавязкова будзе ўдаскладніцца з міністрам Анатоліем Маркевічам, які, дарэчы, таксама любіць спорт і актыўна ўдзельнічае ў спартоўніцтвах сярод работнікаў культуры.

Студэнт, які хоча звязаць жыццё з дызайнам адзення, запытаў, як супрацоўнікі міністэрства ставяцца да гэтага віду творчасці. Марына Юркевіч сказала, што аддае перавагу беларускаму адзенню і абутку, канкурэнтаздольнаму з замежнымі брэндамі, і заахвоціла юнака займацца любімай справай. Марыну Браніславаўну таксама спыталі, як яна знаходзіць агульную мову з творчымі людзьмі і падбірае да кожнага чалавека свой падыход. Прадстаўнік Міністэрства культуры адказала, што, па-першае, навучылася шмат чаму пры атрымліванні вышэйшай адукацыі, а па-другое, гэта прыходзіць з вопытам. Марына Браніславаўна падкрэсліла, што, каб якасна камунікаваць, трэба быць гатовым пастаняна развівацца.

Прысутная оперная спявачка і выкладчык Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Анастасія Масквіна выказала спадзяванне, што конкурсы сярод таленавітай моладзі не будуць спыняцца.

У ходзе сустрэчы навучэнцы гімназіі-каледжа выконвалі музычныя творы. У завяршэнні прысутную моладзь узнагародзілі падзячнымі граматамі і падарункам ад Міністэрства культуры — бесправданным навушнікамі. Пасля ўсіх прысутных запрасілі на экскурсію ў Палац Незалежнасці. На заканчэнне сустрэчы Валерый Грамада пажадаў моладзі не спыняцца ва ўдасканаленні свайго майстэрства, каб служыць роднай зямлі і беларускаму народу.

Газета —
рэгіёны —
чытач

■ — У наступным годзе Гомельскаму цырку споўніцца 50 гадоў. Да юбілейнай даты вырашана правесці мадэрнізацыю і рамонт. Што робіцца цяпер?

Першы намеснік генеральнага дырэктара Гомельскага цырка Святаляра Яркавая:

— Апошнім часам у нашай галоўнай зале мяняецца светлавое абсталяванне на больш сучаснае. Гатовы першы комплекс, другі мантуецца. Гледачы ўжо мелі магчымасць ацаніць, як па-новаму зайгралі фарбамі прадстаўленні. Таксама і гастролёрам, іншым цыркам, падабаецца працаваць з добра пастаўленым святлом. У наступным годзе да юбілейнай даты мы зробім рамонт у фаяр сродкамі нашай арганізацыі і з непасрэднай дапамогай Міністэрства культуры. Дзякуй за такую ўвагу.

■ — "Культура" пільна сочыць за ходам рамонтных работ, звязаных з Будслаўскім касцёлам. Ужо накрыты часовы дах, што прадухіліць пранікненне атмасферных ападкаў унутр будынка, але да поўнага давядзення храма да ладу ўсё яшчэ патрэбны час, намаганні і грошы. Якія апошнія навіны тут?

Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мядзельскага райвыканкама Вячаслаў Клімовіч:

— Рашэннем Мінскага аблвыканкама ад 10 верасня Будслаўскай парафіі накіравана 300 000 рублёў, заробленыя ў дзень правядзення рэспубліканскага суботніка. У мінулым месяцы парафіі Успення Найсвяцейшай Панны Марыі ў аграгарадку Будслаў таксама паступіла замежная дапамога на 30 000 еўра ад аўстрыйскага фонду "Caritas fur Menschen in Not" для аплаты рамонтна-будаўнічых мерапрыемстваў. Тым не менш да заканчэння рамонтных і рэстаўрацыйных работ пакуль яшчэ далёка, але галоўнае, што справа з дапамогай нераўнадушных людзей рухаецца наперад, за што можна толькі падзякаваць.

■ — Навагодняя дабрачынная акцыя "Нашы дзеці" пройдзе з 14 снежня 2021 года па 14 студзеня 2022 года. У гэты час ва ўсіх рэгіёнах краіны ў дзіцячых інтэрнатах, дамах сямейнага тыпу, бальніцах пройдуць урачыстыя мерапрыемствы. А як да правядзення акцыі гатовы ў Гродзенскай вобласці?

Алена Клімовіч, начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама:

— Усе нашы раёны, безумоўна, падрыхтоўваюць у акцыі, і работнікі культуры сваімі намаганнямі зладзяць канцэрты. Напрыклад, Гродзенская абласная навуковая бібліятэка імя Я. Карскага наведвае са святачнай праграмай Гродзенскай раённы сацыяльна-педагагічны цэнтр. Лідскі дзяржаўны музычны каледж зробіць выезд у васільшчэўскі дом-інтэрнат для дзяцей інвалідаў. Гродзенскі музычны каледж пакажа прадстаўленне для хворых дзяцей у дварцы Гродзенскай абласной клінічнай бальніцы. Да дабрачыннай акцыі далучацца спонсарскія арганізацыі, каб такім чынам набыць яшчэ і падарункі для нашых дзяцей.

Падрыхтаваў Павел САЛАЎЕЎ

КУЛЬТУРА

ШТОГЫДНОВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэдакцыйнае павяшчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч, адказны сакратар — Кенія ПАДОЛІЦАВА; рэдактар аддзела: Яўген РАПІН; аглядальнікі рэдакцыі: Эміцер ЮРКЕВІЧ, Надзея БУНЦЫВІЧ, Надзея КВІДРЭЖКА, Антон РУДАК, Павел САЛАЎЕЎ, Ілья СВІРІН, Юрый ЧАРНІКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД.
Сайт: www.kimpress.by, E-mail: kultura@tut.by. Адрес рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4, 4-ы паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдаецца — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Частверты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў наведваюцца праз вышчы, поўнаасцю імя і імя па бацьку, паштарныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і каля выдзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зарплатны адрас.
Аўтарскія рупалікі не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2021. Наклад 2685. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Паплісана ў друку 03.12.2021 ў 18.00. Замова 3153.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.
ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

Тэма, якая тычыцца ўсіх, або Што за мадэль "швейцарскага сыру"

Сустрэча ў рэдакцыі

Газета «Культура» не стаіць у баку ад бяды, якая пануе ў свеце апошнія два гады. Размова ідзе аб каранавірусе, актуальнай і смяротна небяспечнай інфекцыі. Многія мае калегі сьведома прытрымліваюцца масачнага рэжыму ў памяшканнях рэдакцыі, вялікая колькасць ужо прышчэпілася, некаторыя — пакуль не, бо нядаўна перанеслі хворобу. Каб выключыць прадзятасць адносна віруса і ўнесці яскасць аб мерах абароны ад яго, калектыў «Культуры» запрасіў на сустрэчу ў рэдакцыю ўрача па медыцынскай прафілактыцы Цэнтра гігіены і эпідэміялогіі Савецкага раёна горада Мінска Юлію Ложачнік.

Павел САЛАЎЕЎ /
Фота аўтара

Урачам-прафесіяналам, маім калегам па ўсім свеце вядома дакладна: каранавірус — гэта аэразольная інфекцыя, якая перадаецца паветрана-кропельным шляхам, — распавядае ўрач. — Таму першае, чым кожны з нас можа заспакаіваць сябе, — гэта нашэнне маскі. Бо пры размове і дыханні ў інфіцыраванага чалавека ў навакольнае асяроддзе на даволі вялікую адлегласць выдзяляюцца вірусы. Маска дазваляе абараніць гэтую адлегласць, што заспакаівае іншых людзей, калі хворобу пераносіць вы, ці абараніць вас саміх. Восць толькі трэба не забываць, што гэты сродак абароны трэба мяняць кожныя дзве гадзіны, бо на тканіне за гэты час паспявае назапасіцца інфекцыя. Таму

карыстайцеся або аднаразовымі маскамі, якія адразу трэба ўтылізаваць, ці мяняйце шматразовыя, а пасля мыйце і прапрасуювайце іх.

Самая высокая эфектыўнасць абароны — у вакцынацыі. Яна разам з іншымі сродкамі прафілактыкі стварае "мадэль швейцарскага сыру". Той вобраз тлумачыцца так: калі дзірка ў сыры — умоўна гэта адкрывае ўздзеянне каранавіруса на наш арганізм, то кожны наступны пласт сыру, што азначае меру прафілактыкі, закрывае гэтую прарэзу.

Каранавірусы былі адкрыты даўно. Яны разам з вялікай колькасцю іншых часціц не шкодзілі чалавеку да нядаўняй пары. Але, як вядома, два гады таму ва Ухані выявіліся выпадкі атыповай пневманіі, выкліканай новым штамм каранавіруса. Спецыялісты даведаліся: каранавірус ковід-19, як яго назвалі, увесць час змяняецца, і падабраць

ключык, каб арганізм правільна супрацьдзейнічаў яму, няпроста. Калі ўзяць вопсу, то яе ўдалося ліквідаваць, бо ёйны вірус стабільны. А вось, напрыклад, вірус імунадыфіцыту чалавека муціруе ўвесь час, так што на дадзены момант падабраць да яго вакцыну немагчыма. Такая ж сітуацыя і з каранавірусам.

Можна сказаць з упэўненасцю, што вакцыны, з якімі працуюць дактары ў Беларусі, бяспечныя для чалавека. І нават хронічныя хворобы па-за фазай абастраення не нагода ігнараваць прышчэпку. Таксама і перахварэўшым людзям варта прышчэпіцца, бо вакцына абараняе на самым высокім

клеткавым узроўні. І калі спачатку пасля захворвання трэба было пачакаць 3 — 6 месяцаў, то зараз, з-за з'яўлення новых штаммаў, тэрміны для бяспечнай вакцынацыі скараціліся да 2 — 8 тыдняў. І менавіта таму, што вірус увесць час абнаўляецца, патрэбна рэвакцынацыя. Так што, каб максімальна засцерагчы сябе, трэба быць гатовым ісці прышчэпляцца паўторна праз паўгода.

Калі прышчэпляцца вакцынай «Спутнік V», то трэба наведваць медычны кабінет два разы, бо цалкам яна пачынае працаваць пасля другога ўколу. Гэта максімальна эфектыўная вакцына. Распрацаваная ж у Кітаі вакцына «Вірацэл» крыху

менш эфектыўная, затое пераносіцца лягчэй. Рэвакцынацыю ў абодвух выпадках можна рабіць ужо «Спутнікам лайт». Дапамагчы абраць правільны для вас варыянт дапаможа доктар паліклінікі, у якога трэба прайсці абавязковае абследаванне перад прышчэпкой.

Калі ўжо вы захварэлі, абавязкова звяртайцеся да ўрача, калі трэба — тэлефануйце ў "хуткую дапамогу". У лячэнні трэба прытрымлівацца рэкамендацый дактароў, бо самастойна можна нашкодзіць сабе. Асабіста я дадам наступнае: піце шмат вады для зніжэння інтэкскацыі арганізма, пачніце прымаць курс вітамінаў, асабліва з вялікім утрыманнем імунастымулюючага вітаміна С, селену і цынку, а таксама кіслоты Амега-3.

Але не трэба агароджваць сябе ад свету. Практыка еўрапейскіх лакадаўнаў, па нашым перакананні, не даказала сваю эфектыўнасць. Калі вы зразумелі, што захварэлі, то, вядома, лепш застаньцеся дома і лячыцеся пад наглядам урача. Але калі здароваму чалавеку ёсць неабходнасць вырашаць важныя справы і мець зносіны з людзьмі — паспрабуйце выканаць усе магчымыя і даступныя меры для прафілактыкі заражэння".

Конкурс ужывую і анлайн

1 снежня ў сталіцы пачаўся Міжнародны конкурс піяністаў "Мінск-2021". Сёння завяршаюцца праслухоўванні першага туру, другі і трэці пройдзюць наступным тыднем. Пераможцы будучы ўшанаваны 10 снежня на гала-канцэрце закрыцця творчага саборніцтва ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

На адкрыццё конкурсу замежныя члены журы спазняліся: затрымаўся іх авіярэйс з Масквы. І публіка, што сабралася ў Канцэртнай зале філармоніі, цяжкая чакала больш як паўгадзіны. Нарэшце, на сцэну выйшаў сімфанічны аркестр, настроіўся — і ўверціра Вячаслава Кузняцова "Весялоць з нагоды", напісаная паводле беларускіх кантаў, была папярэджаная ўрачыстымі прамовамі.

Прытанне міністра культуры Беларусі Анатоля Маркевіча зачытаў яго намеснік Сяргей Саракач. "Годнай перамогі годным артыстам" пажадаў дырэктар філармоніі Аляксандр Нікі-

та. А старшыня журы, народны артыст Беларусі, прафесар Ігар Двойнікаў, узыходзіў на сцэну лойчыка. Выказаўшы задавальненне, што конкурс адбудзецца ўжывую, і падзякаваўшы арганізатарам, ён пажадаў удзельнікам "менш думаць пра прэміі, а

больш — пра музыку", а ў другой палове вечарыны саліраваў з Дзяржаўным акадэмічным сімфанічным аркестрам, бліскуча выканаўшы канцэртны твор сімфаджазавага кірунку — знакамітую "Рапсодыю ў блюзавай тонах" Дж. Гершвіна.

На ўдзел у конкурсе было

падлазена каля 50-ці заявак, рэальна ж прыехалі 35 чалавек. Паводле лёсавання, гонар выступіць першай вылаў Лю Чэньюнь з Кітая, якая навуаецца ў нас у магістратуры. Першыя два туры праходзяць у Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, уваход куды ў сувязі з пан-

дэміяй строга рэгламентаваны. Але ўсе жадаючыя могуць паглядзець выступленні ўдзельнікаў анлайн — на сайце конкурсу: трансляцыі і сапраўды вядуцца на высокім тэхнічным узроўні, у зале ўсталяваны некалькі камер, што дазваляюць далучыцца да выступленняў ва ўсім аб'ёме, якія сцэну пры гэтым вельмі добра.

Праграма першага тура адпавядае прыблізна 25-ці хвілінам. Пасля праслухоўвання першых чатырох конкурсантаў прадугледжана кавар-паўза, пасля наступнай чацвёркі — перапынак на абед. У другім туры праграма падоўжыцца ўдвай, прычым паўтараць раней выкананыя на гэтым конкурсе творы нельга. Затое колькасць удзельнікаў удвая паменшыцца: журы на пачатковых этапах працуе на "аббор і адсеў", бо ў фінале павінна застацца ўсяго шасцірака найлепшых піяністаў. Прызавы фонд, які сфармавала дзяржава, складае каля 30 тысяч еўра. Галоўны пераможца атрымае 10, другая і трэцяя прэміі складаюць 8 і 5 тысяч адпаведна. Але давайце будзем думаць пра музыку: далучайцеся ад конкурсу анлайн!

К

К

“Каб любіць Беларусь нашу мілую...”

Мінулы тыдзень у сферы культуры быў адзначаны цэлым шэрагам мерапрыемстваў, накіраваных на супрацоўніцтва з замежнымі партнёрамі ды беларускай дыяспарай у розных краінах свету. Папулярныя ачынная культура за межамі Беларусі з’яўляецца адным з найлепшых і асноўных сродкаў распавесці аб мінулым і сучаснасці нашай краіны, а таксама стварыць і ўзмацніць сувязі як з іншаземнымі партнёрамі, так і з суайчыннікамі, якія жывуць у розных кутках планеты.

Антон РУДАК /
Фота аўтара

Падчас форуму.

У сучасным свеце канкурэнтаздольнасць дзяржавы вызначаецца не запасамі прыродных рэсурсаў, а інтэлектам і творчым патэнцыялам людзей. Культура з’яўляецца важным рэсурсам дыпламатыі, які можа быць выкарыстаны для прамоцыі інтэрасаў дзяржавы і паляпшэння ўзаемаўзаўважвання паміж народамі. З 24 па 26 лістапада ў Мінску на базе Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбыўся Расійска-беларускі форум новых культурных ініцыятыў, арганізатарам якога выступілі Міністэрствы культуры Беларусі і Расійскай Федэрацыі.

Пленарнае пасяджэнне форуму было прысвечанае культурным ініцыятывам як аснове развіцця творчых індустрыяў у Беларусі і Расіі. Генеральны дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Аксана Кніжнікава распавяла аб асноўных напрамках супрацоўніцтва між беларускімі і расійскімі бібліятэкамі, узаемадзейні ў сферы міжнароднага дакументаабмену, фарміравання агульных лічбавых калекцый, аднаўленні помнікаў кніжнай культуры. Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі заключаныя дванаццаць пагадненняў аб супрацоўніцтве з бібліятэкамі і іншымі ўстановамі сферы культуры шэрагу адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак Расійскай Федэрацыі.

БІБЛІЯТЭКА

Найбольш актыўна развіваецца сфера міжнароднага дакументаабмену. За апошнія паўтара года каля тысячы сямісот дакументаў былі перададзеныя расійскім бокам у Нацыянальную бібліятэку Беларусі, у зваротным жа напрамку было перададзена каля тысячы васьмісот дакументаў. Актыўна вядзецца работа па стварэнні агульных лічбавых калекцый дакументаў: тут можна адзначыць праект “Залатая калекцыя Еўразіі”, накіраваны на прэзентацыю найбольш выдатных і каштоўных выданняў, якія прадстаўляюць культуры краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў. У рамках гэтага праекта Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі былі прадстаўлены сто пяць выданняў — зрэшты, Беларусь з’яўляецца лідарам сярод усіх краін-удзельніц па колькасці выданняў, даступных у праекце.

Сумесна з Прэзідэнцкай бібліятэкай імя Б.М.Ельцына Нацыянальная бібліятэка Беларусі бярэ ўдзел у стварэнні электроннай калекцыі “Памяць аб вялікай перамозе”, у якую беларускім бокам было прадстаўлена каля шасцісот дакументаў. Расійскія ж калегі, у сваю чаргу, перадалі для нашых лічбавых калекцый

копіі амаль усіх памятных кніжак беларускіх губерняў, якія выдаваліся штогод у часы Расійскай імперыі і з’яўляюцца каштоўнымі крыніцамі ў гісторыі гэтага перыяду нашай агульнай мінуўшчыны. Сёлета Нацыянальная бібліятэка Беларусі далучылася таксама да праекта агульнаеўрапейскага культурнага маршрута “Святыні непадзеленага хрысціянства”, накіраванага на папулярныя агульнахрысціянскай культуры і духоўнай спадчыны.

МУЗЕЙ

Намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Сяргей Вечар распавёў аб перспектывах развіцця гэтай установы. Галоўны корпус, збудаваны ў 1957 годзе, даўно зрабіўся цесным для размяшчэння ўсіх экспазіцый, фондаў і службаў музея. Роўна праз паўстагоддзя, у 2007 годзе, быў узведзены новы корпус, які прымыкае да старога з боку двара. Сёння калекцыя музея налічвае больш за трыццаць дзве тысячы твораў мастацтва, таму ў пэўны момант узнікла пытанне аб чарговым пашырэнні плошчаў.

Старт стварэнню новага музейнага комплексу быў дадзены ў 2011 годзе, і ў выніку сёлета ў сярэдзіне снежня месяц быць зладзеныя два будынкі па вуліцах Карла Маркса і Кірава — абодва яны не наваўзведзеныя, а збудаваныя яшчэ ў пачатку мінулага стагоддзя, а цяпер рэстаўраваныя і прыстасаваны пад новыя патрэбы. У адным з іх, што па вуліцы Кірава, 25, размесціцца рэстаўрацыйны майстэрні, а таксама фонды. Рэстаўрацыйная служба музея — найвялікшая ў краіне, тут працуюць тры дзясяткі рэстаўратараў, якія здзяйсняюць работы па дзесяці спецыялізацыях, таму пашырэнне плошчаў для яе патрэб даўно наспела. А ў другім будынку, па вуліцы Карла Маркса, 24, адкрыюцца новыя экспазіцыі — такім чынам дадзецца 900 м плошчы. Размесціцца тут таксама кавярня і зона для гандлю сувеніраў і прадукцыяй. Выставачны корпус злучаны з галоўным будынкам музея надземнай галерэяй. Да адкрыцця новых прастораў музей рытуе адмысловую выставу сваіх шэдэўраў.

ДЫЯСПАРЫ

Назменным застаецца і клопат аб новых суайчынніках за мяжой. З 21 па 27 лістапада ў Беларусі адбылася стажыроўка прадстаўнікоў творчых калектываў і грамадскіх арганізацый беларусаў

замежжа, арганізатарам якой традыцыйна выступаў Рэспубліканскі цэнтр нацыянальнай культуры. Сёлета ў ёй бралі ўдзел трыццаць чалавек з Расіі, Казахстана, Латвіі, Эстоніі, Украіны, Узбекістана і Італіі. Прадстаўнікі дыяспары знаёміліся з беларускімі песнямі, танцамі, нацыянальнымі абрадамі, для іх праводзіліся майстар-класы па дэкаратыўна-прыкладным мастацтве, вакале і харэаграфіі. Адбыліся таксама выезды ў рэгіёны — у Магілёў, Ракаў і Івянец, падчас якіх госці здолелі бліжэй і глыбей знаёміцца з культурным жыццём краіны.

А 26 лістапада землякоў чакала экскурсія па будынку Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета. Удзельнікі стажыроўкі здолелі наведаць службовыя памяшканні тэатра, завітаць за сцэну, зблізку знаёміцца з тэатральным рэвізітам і нават пабываць у памяшканнях пад сцэнай і аглядзець ліфты, якія падчас спектаклю падняюць акцёрку ўверх у патрэбны момант. Многія з гэтых са здзіўленнем даведзіліся, што будынак тэатра, узвядзеныя якога было завершана яшчэ ў 1939 годзе, мае вясямнашчы паверхаў — сем падземных і адзінаццаць над зямлёй.

Пасля экскурсіі ўдзельнікоў стажыроўкі чакала сустрэча з міністрам культуры Рэспублікі Беларусь Анатоліем Маркевічам. Па выніках дзейнасці грамадскіх аб’яднанняў беларусаў замежжа прадстаўнікі дыяспары былі ўзнагароджаныя ганаровымі граматамі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь альбо падзякай міністра. Узнагароджанне адбылося ў камернай зале тэатра, а на завяршэнне нашы землякі атрымалі музычны падарунак ад тэатра — перад імі выступілі вядучыя салісты оперы, лаўрэаты дзяржаўных і міжнародных прэміяў.

Напрыканцы ж сустрэчы самі ўдзельнікі стажыроўкі зрабілі падарунак у адказ для рэстаўрацыйна-выканаўчых знамяцітую песню Ігара Лучанка на словы Алеся Ставера “Жураўлі на Палессе ляцяць”.

На развітанне з землякамі Анатоліем Маркевічам заўважыў: “За тры пяць дзён, якія вы правялі ў Беларусі, узнікла ўражанне, нібыта мы былі разам усё жыццё — і так і ёсць, бо душа, тая таямніца, якой мы не ведаем, сама робіць за нас гэтую справу: далучае да мастацтва і аб’ядноўвае ва ўсіх нашых марах і дзеяннях, а гэта сведчыць аб тым, што мы разам працуем дзеля таго, каб было добра на зямлі беларускай і на зямлі кожнай дзяржавы, якую сёння вы прадстаўляеце”.

10 снежня споўніцца 151 год з дня нараджэння выдатнага беларускага мастака Фердынанда Рушчыца (1870–1936). А дзень памяці яго прыпадае на 30 кастрычніка. Некалькі тыдняў таму вядомы беларускі фатограф Валерый Вядрэнка пабываў у Багданаве. Сваімі сумнымі ўражаннямі ён падзяліўся ў сацыяльных сетках, дадаўшы да іх фотаздымкі “параднай лесвіцы”, якая вядзе да сямейнага пахавання Рушчыцаў на багданавіцкіх могілках. А таксама даслаў серыю здымкаў і нам. Скажаць, што фотаздымкі ўражаюць, — не скажаць нічога. І справа зусім не ў неверагоднай прыгажосці залатавосеньскіх вечаровых краявідаў. Справа ў лесвіцы.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

Думаю, не будзе залішнім нагадаць нашым чытачам, хто такі Фердынанд Рушчыца і наколькі значная гэтая постаць у гісторыі беларускага і ўвогуле сусветнага мастацтва. “Фердынанд Рушчыца — яркі прадстаўнік сімвалізму ў мастацтве, які злучыў традыцыі нацыянальнага жыцця і заходне-еўрапейскіх тэндэнцый, клясавая фігура мастацкага жыцця Вялікіх чыноўнікаў перыяду. Ён стаў важнай асобай для культуры сучаснай Беларусі, Літвы і Польшчы. Палотны мастака захоўваюцца ў музеях вышэйпэралічаных краін, а таксама ў еўрапейскіх і амерыканскіх музейных і прыватных зборах”, — так ахарактарызаваў асобу мастака і яго важны ўнёсак у гісторыю сусветнага мастацтва куратары віртуальнай выставы, прысвечанай Рушчыцу, супрацоўнікі Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі Аляксей Мацюшонак і Юлія Лісай. Падмацоўваючы гэтыя словы справай, напрыканцы 2020 года ў Беларусі адсвяткавалі юбілей мастака.

СЛАВУТАМУ ЗЕМЛЯКУ

150-годдзе з дня нараджэння Фердынанда Рушчыца стала нагодай для шырокага святкавання юбілею на дзяржаўным узроўні, аб чым мы пісалі ў “К” (гл. №№ 46 і 48, 2020). Прыкладам, **Нацыянальны банк Беларусі** выпусціў памятную манету з фрагментам твора Рушчыца “Раскіданае гнездо”. Прычым у двух варыянтах — срэбраным і медна-нікелевым. **Белпошта** падтрымала ініцыятыўу дзяржаўнага святкавання і стварыла адмысловы паштовы праект — марка і канверт першага дэна, таксама аздобленыя працамі мастака. Не застаўся ўбакі і **Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі**, падрыхтаваўшы шыкоўную віртуальную выставу дакументаў, якія датычыліся як самога мастака, так і роду Рушчыцаў. Карані яго, як вядома, на Берасцейшчыне (у 1590 годзе ў Берасцейскім павеце ВКЛ жыў судовы возны Павел Збярозкі Рожчыч). **Нацыянальны мастацкі музей Беларусі** адказаў

Багданова — радзіма мастака.

Фердынад Рушчыца.

ЦІ БУДЗЕ ВЫРАШАНА ПЫТАННЕ?

Каб даведацца пра тое, ці ведаюць на Валожыншчыне пра праблемную лесвіцу і ці плануецца з гэтым нешта рабіць, мы звярнуліся ў Валожынскі райвыканкам. Там нам паралілі паразмаўляць з дырэктарам ДУ “Валожынская цэнтральная раённая бібліятэка” Марыяй Шынгер, якая з’яўляецца куратарам праекта ўшанавання памяці Фердынанда Рушчыца на яго Малой Радзіме. Як паведаміла нам спадарыня Марыя Шынгер, праект прадугледжвае поўную замену аварыйнай драўлянай лесвіцы на

Непарадная лесвіца ды “раскіданае гняздо”

Дык што сёння са спадчынай Рушчыцаў?

Фота Валер ВЯДРЭНКА

Лесвіца Рушчыцаў.

на падзею мастацкай выставы, выданнем альбома прац мастака “Зямля і неба Фердынанда Рушчыца”, а таксама і віртуальнай прэзентацыяй, якая была размешчана на сайце музея. Дарэчы, падчас урачыстага адкрыцця выставы прамоўцы не раз уздымалі пытанне аднаўлення сядзібы Рушчыцаў у Багданаве. Пытанне гэта вельмі даўняе. Пачынаючы з 2015 года беларускія СМІ рэгулярна паведамлялі, што ў “наступным годзе будзе адноўлена сядзіба мастака”. І так год за годам.

Тады, у час адкрыцця выставы, нам удалося атрымаць каментарыі ўсіх зацікаўленых у аднаўленні бакоў. Міністр культуры Беларусі **Анатолій Маркевіч** падкрэсліў “вельмі значны высілак уладаў Валожынскага раёна ў справе захавання спадчыны Рушчыцаў. Што ж да пытання аднаўлення сядзібы, то неабходна арганізаваць выезд у Багданова, каб на ўласныя вочы убачыць, што з сабе зараз уяўляе колішняе котлішча Рушчыцаў. Пасля гэтага можна будзе весці размову аб далейшай супрацы і тых захадах, якія неабходна будзе прад-

прымаць”. **Вікенцій Адамовіч**, які на той момант з’яўляўся начальнікам упраўлення культуры, ідэалогіі і па справах моладзі Валожынскага райвыканкама, адказаў, што “ў справе аднаўлення сядзібы роду Рушчыцаў зацікаўлены літаральна ўсе. І перш за ўсё ўлады Валожынскага раёна, Мінскага абласнога выканкамаў, вядома, і Дзяржаўны мастацкі музей. Вялікую зацікаўленасць да аднаўлення сядзібы мае і ўнук мастака **Фердынад Рушчыца**, які ўжо перадаў для музейнай экспазіцыі ў Багданова некаторыя дакументы. Але для рэалізацыі праекта, зразумела, патрэбна дапамога ўсёй дзяржавы, бо аднавіць сядзібу сіламі аднаго Валожынскага раёна проста немагчыма”. Дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея **Уладзімір Пракашова** адзначыў, што “першая задача на сённяшні момант — атрымаць раішэнне вышэйшых дзяржаўных уладаў, аб перадачы пад музей-сядзібу трох гектараў зямлі. Без гэтага немагчыма распачаць працы па аднаўленні сядзібынага комплексу. Пакуль жа актыўна шукаюцца крыніцы фінансавання. І, зразумела, пра-

цягваецца збор матэрыялаў, да- тычных сядзібы і роду Рушчыцаў”. Такім чынам, мы бачым, што асоба Фердынанда Рушчыца ў Беларусі вядома вельмі добра і ўвага да яе з боку дзяржаўных устаноў год ад года толькі ўзрастае.

НЯМА СЛОЎ

Убачыўшы дасланьня ў рэдакцыю фота, першай маёй думкай было “бяру сякеру, малаток, цвікі і еду ў бліжэйшыя выходныя ў Багданова”. Бо глядзец на прапаленыя прыступкі лесвіцы, на парэччы, якія паваліліся і ціха паміраюць на зямлі, на тое, як усталяваны знак “Месца пахавання мастака Ф.Рушчыца. Ахоўваецца дзяржавай”, і як парасць хмызоў ужо ўдотык падступі-

Аўтар здымкаў на магіле Фердынанда Рушчыца.

новую, сучасную, каб ёй было зручна карыстацца і людзям з інваліднасцю, на вазах. Гэтыя працы распачнуцца ўжо ў красавіку 2023 года. Каля месца пахавання сям’і Рушчыцаў з’явіцца і інфармацыйны стэнд, на якім будзе тэкст пра мастака і пра род Рушчыцаў. Вядома ж, тэрыторыя вакол лесвіцы і пахаванняў Рушчыцаў, добра парослая хмызамі, будзе ўпарадкавана. Аказалася, што яшчэ адным пунктам праекта на 2022 год прадугледжана стварэнне мурала, прысвечанага Фердынанду Рушчыцу. Пакуль вырашаецца пытанне, мур якога з дамоў у Валожыне будзе аддадзены пад мурал.

Карыстаючыся момантам, задалі мы пытанне адносна планаў аднаўлення сядзібы. Аказалася, у бліжэйшы час, на вялікі жаль, сядзіба адноўлена не будзе. Праблема перш за ўсё ў фінансах, і сіламі раёна яе не аднавіць. Тут мне ўзгадаліся свежыя прыклады аднаўлення “сваімі беларускімі сіламі” капліцы Арэшкаў у Заказеллі, а таксама сядзібы беларускага мастака Напалеона Орды ва ўрочышчы Чырвоны Двор. Дарэчы, мастака, не менш вядомага, чым Рушчыца. Чаму ж там удалося, а тут не? Вось мы зусім надаўна пісалі пра пачатак аднаўлення палаца Радзівілаў у Паланечцы. Дык там увогуле рашучым з’яўляецца менавіта валанцёрскі складнік, у якім хаваецца велізарны патэнцыял. Чаму б не скарыстацца ім у выпадку з сядзібай Рушчыцаў? Ці не знайшліся б архітэктары, якія дапамаглі б з праектам аднаўлення? Думаецца, пры належнай раскрутцы і з’яўленні ў Валожыне ці ў тым самым Багданаве асобы, апантанай гэтай ідэяй, усё б вырашылася самым станоўчым чынам.

Мы ж, у меру нашых магчымасцей, гэтаму важнаму праекту паспрыем.

Альбом 2020 года.

ла да “лесвіцы”, без болю было проста немагчыма. Чаму так сталася? Няўжо ў раёне не знайшлося магчымасці змяніць “гэта” на нешта годнае? Пэўна ж, туды наведваюцца не толькі турысты, але і, магчыма, замежныя госці? Пасля таго як эмоцыі ўлягліся, прыйшло жаданне разабрацца, чаму так здарылася і што будзе далей. І аказалася, што ў сумнай гісторыі працяг будзе. Ды які!

Надзея КУДРЭЙКА

— Фестываль прайшоў, і на першых адчуваннях — што атрымалася, а што не?

— Галоўнае, што, нягледзячы на ўсе складанасці, мы справіліся і правялі “Лістапад” на добрым узроўні. Ён сабраў вялікую колькасць гасцей, праз яго мы годна прадставілі нашу краіну. За конкурсную праграму нам не сорамна — у ёй уздзельнічала ніяма фільмаў, што ўжо мелі гучную фестывальную гісторыю. Акрамя таго, гледзям мы паказалі і насычаную пазаконкурсную праграму, у якой былі асобныя дні грузінскага, кітайскага, узбекскага, расійскага, інданезійскага кіно, былі іншыя знакітвыя фільмы, былі беларускія праграмы. “Беларусьфільм” аправаваў сябе ў якасці фестывальнай дырэкцыі і атрымаў каласальны досвед. Нягледзячы на ўсю крытыку мы проста працуем і шукаем варыянты існавання і ажыццяўлення планаў. Цяпер будзем праводзіць работу над памылкамі, каб пазбегнуць іх у будучыні.

— А якія памылкі вы бачыце?

— Я лічу, што ў першую чаргу нам не хапіла часу, каб зладзіць паўнаватарскую інфармацыйную кампанію. Натуральна, пачынаць рабіць праграму і прадстаўляць яе публіцы, забяспечваць належную рэкламу фільмам і паказам трэба значна раней, чым гэта атрымалася ў нас сёння. Бо фестываль рыхтаваўся ў вельмі кароткія тэрміны і якраз на прэзентацыю конкурсных і фестывальных падзей часу не стала. Былі і нейкія нашы ўнутраныя тэхнічныя складанасці — звязаныя, напрыклад, з лагістыкай, з арганізацыйнай мерапрыемстваў. Мы бачым, што і дзе можна палепшыць: на пасяджэннях аргкамітэта абавязкова ўсё абмяркуем, прааналізуем і зробім высновы. Напрыклад, можна было б нават трохі зменшыць колькасць кінапаказаў, прынамсі ў Мінску, бо з такой насычанай праграмай мы самі, арганізатары, падчас не ўсюды паспявалі. Хаця з іншага боку — атрымалася шырокая палітра кіно. Яшчэ — у далейшым мне хацелася б прыгнунуць да “Лістапада” менавіта маладое пакаленне гледачоў і твораў. Хацелася б і большага прадстаўніцтва Беларусі ў конкурснай праграме, каб у асноўным конкурсе ігравага кіно ўдзельнічала беларуская стужка, каб прысутнічала прадукцыя не толькі “Беларусьфільмаў”, але і іншых студыяў, і г. д.

Значу, дарэчы, што карціны, зробленыя на “Беларусьфільме”, не трапілі ў конкурс “Лістапада” аўтаматычна — мы далі магчымасць адбору тым, хто фарміраваў

Уладзімір Карачэўскі: “Мы справіліся”

Арганізатарам Мінскага міжнароднага кінафестывалу “Лістапад”, які напрыканцы мінулага месяца прайшоў 27-ы раз, упершыню выступіла Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”. Наперадзе ў фестывальнай дырэкцыі — дэталны аналіз зробленага, а падвесці першыя вынікі мы папрасілі генеральнага дырэктара Нацыянальнай кінастудыі Уладзіміра КАРАЧЭУСКАГА.

праграмы, праграмным дырэктарам. Кінастудыя падала значна большую колькасць стужак, і далёка не ўсе з іх прайшлі адбор — толькі тры. У раздзеле “Кіно маладых” удзельнічаў яшчэ фільм студэнта Акадэміі мастацтваў Кірыла Халецкага, а іншага багатага выбару беларускіх фільмаў і не было.

— **Думаеце ўжо над фестывалем будучага года?**

— Канешне. Спадзяемся, што кінастудыя і застанешца ў якасці пастаяннай дырэкцыі і мы выбудзем доўгатэрміновую стратэгію, прадставім “Лістапад” на кінарэнках, будзем глядзець фільмы, сачыць за падзеямі ў кінасвецце, знаёміцца, шукаць сяброў, запрашаць да сябе... Інакш пачацця актыўная, але планавая, сістэмная праца — не ў аўральным рэжыме, як гэта было зараз.

— **Цягам фестывалу адбыўся шэраг афіцыйных сустрэч з падпісаннем пагадненняў аб супрацоўніцтве. Асобна “Беларусьфільм” заключыў дамову з узбекскімі калегамі. У чым яе змест?**

— У супрацоўніцтве з Узбекістанам мы маем ужо канкрэтныя вынікі, усё ўжо працуе. Фільм “Ліхак”, што атрымаў Гран-пры “Лістапада”, — як адно са сведчанняў: ён зняты пры ўдзеле кінастудыі “Беларусьфільм”.

На фестывале мы правялі прэзентацыю нашага супрацоўніцтва і падпісалі дамову. І надалей узбекскім кінематаграфістам мы будзем аказваць максімальнае спрыянне ў здымках. Расправавана цолая праграма. Сярод пунктаў — фільм “Казбек”, над якім ужо ідзе праца. Гэта сумесная карціна кінастудыі “Беларусьфільм” і “Узбекфільм” на партытэнай аснове: 50% фінансавання — з узбекскага боку, 50% — з нашага. Якраз зараз рэжысёр фільма Мухамад Алі Іскандараў працуе ў Мінску з беларускай камандай над рэжысёрскім сцэнарыем. Таксама ёсць дамова, што узбекскія калегі прыедуць у Мінск здымаць фільм “Узбечка”. Абедзве карціны прысвечаны падзеям Вялікай Айчыннай вайны. Ішла гаворка і пра дыстрыбуцыю нашых фільмаў ва Узбекістане і пра іх паказ на тэмгэйшым тэлебачанні. Аналагічнае ж пытанне — пра узбекскія фільмы на беларускім тэлебачанні — абмяркоўвалася на сустрэчы генеральнага дырэктара Агенцтва кінематаграфіі Рэспублікі Узбекістан Фірдаўса Абдухалікава са старэйшай Белтэлерадыёкампанія Іванам Эйсмантам. Плануецца, што да канца года ў Ташкенце мы працягнем гэтую размову.

— **Кіраўнікі дзяржаўных кінастудыяў з дзевяці краін таксама сустраліся на “Лістападзе” і абмяркоўвалі будучую сумесную працу...**

— Пасля таго, як студыі Арменіі, Беларусі, Грузіі, Казахстана, Кыргызстана, Расіі, Таджыкістана, Туркменістана і Узбекістана падпісалі 9-баковае пагадненне аб супрацоўніцтве, нашаме згуртаванне павінна атрымаць юрыдычны статус — канфедэрацыйна-кінастудый гэта будзе называцца, асацыяцыя ці некай інакш. Наступнае пасяджэнне савета дырэктараў адбудзецца неўзабаве, і там мы паглядзім, якая падтрымка магчыма з боку Выканкама СНД. Мiane прапануюць уключыць у рабочую групу Выканкама СНД па кінематаграфіі — будзем прапрацоўваць нарматыўныя акты, вывучаць фінансавыя магчымасці, вырашаць, як мы можам працаваць з узаемнай карысцю.

— **Як вы можаце патлумачыць неабходнасць такога супрацоўніцтва кінастудыяў?**

— У нас агульныя праблемы — пасля распаду Савецкага Саюза мы ўсе апынуліся кожны ў сваёй прасторы, найперш — у сваёй інфармацыйнай прасторы, прасторы кінапракратнай. Дзяржаўныя

краіны пачалі прывязджаць узбекскія кінематаграфісты, казахскія, адразу пасля савета дырэктараў да нас звярнуліся з Кыргызстана — хочучы здымаць у нас кіно, Грузія прапаноўвае сцэнарыі для сумеснага фільма — жыццё актывізаваўся, і ў “Беларусьфільме” ўбачылі партнёра, якому можна даваць. Камусьці патрэбна дапамога ў падрыхтоўцы кадраў, хто-сьці шукае аператараў, некаму не хапае ўласнага рэжысёрскага патэнцыялу... З азіяцкіх краін ужо прагучала просьба аказаць спрыянне ў рэстаўрацыі іх айчынскага кінафонду — бо мы ў Беларусі са сваім кіно зараз гэтым шчыльна займаемся, маем і вопыт, і абсталяванне.

І калі мы хочам зняць кіно, якое будзе запатрабаванае, то чаму б не рабіць яго разам? Падобных прыкладаў у свеце дастаткова. Нават па сёлетняй праграме “Лістапада” можна заўважыць, колькі не самых вялікіх краін аб’ядноўвалася ў стварэнні аднаго фільма — падчас было да іх вытворцаў! А потым жа гэты фільм і пракатваецца па ўсім свеце краінах. Бо не сакрэт, што ўваход у капрадукцыю дае магчымасць выхду на новыя рынкі. А давайце шчыра прызнаемся, што акрамя Расіі ўсе астатнія рынкі — маленькія.

“Нацыянальная кінастудыя аправавала сябе ў якасці фестывальнай дырэкцыі і атрымала каласальны досвед. Цяпер будзем праводзіць работу над памылкамі, каб пазбегнуць іх у будучыні.”

кінастудыі засталіся, але якімі яны павінны быць? У далейшым выпадку мы шукаем алгарытм правільнага суіснавання ў новых умовах. Мы можам дапамагчы адно аднаму: хто з нарматыўнай базай, хто з ідэямі фінансавання, хто з пітчынгамі, хто з кадрамі. Да таго ж мы вырашылі, што кожная кінастудыя абавязкова павінна прымаць удзел у кінафестывалах, якія ладзяцца ў той ці іншай краіне-партнёры, у правядзенні Дзён кіно. Так, нядаўна беларуская дэлегацыя ездзіла на адрозжэння Ташкенцкай кінафестывалю, каб падтрымаць калег. Больш за тое, мы будзем імкнуцца, каб фестываль і Дні кіно праходзілі максімальна эфектыўна — не проста паказалі ды забылі, а каб пасля гэтага пачынаўся праект фільмаў.

Мiane радуе, што пасля вялікага перапынку ў нашу

пра супрацоўніцтва з “Ленфільмам”: Санкт-Пецярбург і Беларусь гістарычна звязвае вельмі многае, і нават першая беларуская кінастудыя мастацкіх фільмаў “Савецкая Беларусь”, папярэдніца “Беларусьфільма”, у 1928 годзе была ўтворана менавіта ў гэтым горадзе на Неве. Дарэчы, а ці ведалі вы, напрыклад, што вялікая колькасць адміралаў Балтыйскага флоту былі беларусамі?

— **Госцем “Лістапада” стаў і Тэура Сімагуці з Японіі, кіраўнік самаурэй-шоу, знакаміты працаў у якасці пастаноўшчыка баявых сцэн у фільмах Квэціна Тарашіна. Якія планы ў “Беларусьфільма” на работу з японскім майстрам?**

— Тэура Сімагуці сапраўды зацікаўлены ў супрацоўніцтве, ім з жонкай — а яна кампазітар, піша музыку для кіно, — вельмі спадабалася ў Беларусі. І ёсць ідэя пра прыгодніцкі фільм, у якім Тэура мог бы прыняць удзел: я лічу, што атрымаць у нашай скарбонку такога спецыяліста для стварэння бавейкай вельмі няблага. Увогуле, мы зараз збіраем вакол сябе саюзнікаў, тых, хто хоча з намі з’явацца, хто можа нас падтрымаць, хто можа да нас прыехаць. Без сувязяў у сучасным кіно вельмі складана вырашаць любыя пытанні, будзь то ўваходжанне на новыя рынкі ці арганізацыя фестывалаў: максімальна эфектыўнай праца кінастудыі можа быць толькі з выхдам на знешнія рынкі.

— **Не магу не спытаць, якая праца зараз вядзецца на кінастудыі?**

— Як я ўжо казаў, рыхтуем сумесныя фільмы з Узбекістанам, з Расіяй. І рыхтуем адзін вялікі нацыянальны праект — пакуль не маю права нічога казаць. Гэта што тычыцца ігравага кіно. У вытворчасці — поўнамэтражныя анімацыйныя фільмы “Песня Сірын”. З актуальнага для студыі — да канца года адпаведна з дзяржаўнай праграмай “Культура” мы павінны здаць 1320 хвілін адрэстаўраваных карцін з нашай класікі. Падрыхтаваныя пакеты для продажу нашай кінапрадукцыі ў Расію і краіны Паўднёва-Усходняй Азіі. Думаем пра больш шчыльнае супрацоўніцтва з Акадэміяй мастацтваў, каб у летні перыяд пачаць здымкі фільма са студэнтамі Акадэміі. Ідзе работа над анімацыйнымі і дакументальнымі стужкамі. Многае ў планах, многае ў распрацоўцы.

Фота прадастаўлена «Беларусьфільмам»

— Вячаслаў Іванавіч, а як вы сустракаеце Каляды? Разумею, што адкажаце: маўляў, у тэатры, ды ўсё ж — што такое гэтае свята для вас?

— Каляды і Новы год — свята ж сямейныя. Яны нясуць радасць, прадчуванне цуду, казкі, новых дасягненняў. І колькі ні гаварылі б, што тэатр — гэта і ёсць сям'я, у жыцці кожнага павінна быць месца не толькі для калег і сяброў, але і для самых блізкіх — для ўласнай сям'і. Тым больш у такіх святах, што сімвалізуюць новы этап: Нараджэнне Хрыстова, нараджэнне новага года, новых планаў і адначасова — падвядзенне пэўных вынікаў, магчымасць азірнуцца і зразумець, куды ты рухаешся, ці ў правільны бок.

— Каляды оперны форум выконвае гэтыя задачы?

— А як жа! Паводле традыцыі, ён збірае разам найлепшыя прэм'ерныя спектаклі нашага тэатра, айчынных і замежных оперных зорак. І ўжо адно гэта дазваляе зірнуць на наш тэатр і развіццё нацыянальнага опернага мастацтва з іншага ракурсу. Сёлета гэта будзе “Дзікае паляванне караля Стаха” Уладзіміра Солтана, “Фауст” Шарля Гуно і ранняя опера Пуччыні “Вілісы. Фатум”. Першы спектакль, да таго ж, удзельнічае ў Рэспубліканскім конкурсе на лепшы культурны праект патрыятычнай тэматыкі. Двое другіх сталі намінантамі надаўняй Нацыянальнай тэатральной прэміі, выйшлі ў фінал. “Фауст” быў прызнаны лепшым оперным спектаклем і лепшай працай рэжысёра ў галіне музычнага тэатра (дарэчы, Ганна Маторная ставіла і “...Стаха”). Так што ганарыцца ёсць чым. Але Каляды оперны форум — гэта яшчэ і крок у невядомае, адкрыццё чагосьці новага. Сёлета свята распачнецца прэм'ерай оперы Камілія Сен-Санса “Самсон і Даліла”. Яе ставіць прыма нашага тэатра, якая выступае на найлепшых сценах свету, заслужаная артыстка Беларусі Аксана Волкава. “Вілісы...” былі яе дыпломнай працай як рэжысёра і адразу атрымалі высокую ацэнку крытыкаў. Цікавым і шмат у чым нечаканым аб'явае быць і “Самсон...”. Дырыжорам-пастаноўшчыкам выступае Алег Лясун. Мастак — Этэль Іюшпа з Расіі, уладальніца прэміі «Залатая маска». Балетмайстар — Сяргей Мікель, адзначаны Нацыянальнай тэатральной прэміяй два гады таму. У час форуму спектакль будзе паказаны двойчы запар — з розным выканальніцкім складам. У другі вечар у ролі Самсона выйдзе запрошаны расійскі саліст Іван Гынзгаў.

— Наколькі я ведаю, у далейшым праспяваць

Літаральна праз некалькі дзён пачнецца зіма, а там не за гарамі і ўсімі ўлюбёныя калядныя свята. Пра тое нагадваюць не толькі першыя сняжынкі, што патрусілі ды зніклі, але і афіша нашага Вялікага тэатра. У сярэдзіне снежня нас чакае XI Мінскі міжнародны Калядны оперны форум. Следам за ім — чарада святочных спектакляў і канцэртных праграм. А ў пачатку наступнага года — дакладна 13 студзеня — у тэатры адбудзецца 13-ы па ліку “старанавагодні” балет. Пра ўсё гэта і многае іншае мы паразмаўлялі з Генеральным дырэктарам Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Вячаславам ГАРБУЗАВЫМ.

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Якія ж Каляды без Вялікага?

партыю Далілы збіралася сусветна знакамітая салістка Марыінскага тэатра Кацярына Семанчук.

— На Калядным форуме заяўлены яе сольны канцэрт. Яна ўраджэнка Беларусі, гастрольнае па ўсім свеце, ды не губляе сувязі з радзімай, і мы заўжды рады чужэ яе шыкоўнае мецца-сапрана на нашай сцэне. Ну а завершыцца форум, паводле традыцыі, гала-канцэртам, дзе выступяць нашы і замежныя зоркі. Дырыжыраваць ім будзе Джанлука Марчано з Італіі, ужо добра вядомы нашым глядачам па сваіх ранейшых прыездах.

— Вы самі да нас таксама прыехалі — з Брэста, дзе ўзначальвалі Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы. Гэты горад, можна сказаць, знаквы для оперы. Калісьці ў 90-я кампазітар Уладзімір Солтан марыў стварыць там оперны тэатр. У 2000-я з той жа ідэяй выступаў оперны саліст і рэжысёр Уладзімір Экнадзісэў. Бо ў гэтай тэатры ёсць добры сімфанічны аркестр, які рэгулярна дае сольныя канцэрты. На музычным фестывалі “Калядныя вечары” гучаць оперныя фрагмен-

ты, на тэатральным — “Белая Вежа” — сярод іншых спектакляў сустракаюцца оперы, балеты, мюзіклы. А якія вашы ўласныя стасункі з гэтымі жанрамі?

— Я родам з маленькага гарадка Пружаны, што на Брэстчыне. Сваіго тэатра там няма, і ўпершыню я далучыўся да гэтага мастацтва толькі ў школе. У малодшых класах нас некалькі павезлі ў Брэсцкі тэатр лялек. Я ўжо не памятаю, якую менавіта казку мы глядзелі, але ўражаныя былі вялікі. На зваротным шляху ў аўтобусе толькі гэта і абмяркоўвалі. А ў оперу я ўпершыню патрапіў, ужо калі вучыўся ў Мінску, у Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. Мы наведвалі розныя тэатры: былі ў Нацыянальным імя Максіма Горкага, у Купалаўскім, у РТБД. Але оперныя пакаіння мяня неабавязна адчувалі: сапраўдны палац, што ні спектакль — яркае маштабнае відовішча. І тады ж я зразумеў, што калі ў драматычны тэатр можна ісці знянчак, без папярэдняй падрыхтоўкі, дык да оперы трэба рыхтавацца. Як мінімум — пачытаць

тэатра. Пры цяперашнім росквіце відэакантэнту, дзе да ранейшага тэлебачання далучыліся інтэрнэт-рэсурсы, магчымасці шматлікіх гаджэтаў, тэатр усё роўна ніколі не знікне. Бо дае тую ўзаема сувязь сцэны і залы, якую не ў стане забяспечыць ніякае самае прасунутае відэа. Той ўзаемаабмен энергетыкай, што ўзнікае ў час спектакляў, нішто не ў стане замяніць.

— Але ж навагодні балет — гэта, пэўна, не больш як культурнае баўленне часу. Праца для ног і для цела, але адпачынак для душы.

— Тэатр у стане спалучыць адпачынак з духоў-

на больш шырокае, там кожны можа знайсці “куточак” для душы — што каму больш спадабаецца. А для тых, хто хоча затанцаваць і папярэдне набыць квітку на Вялікі навагодні балет, хараграф Юлія Дзятко прыводзіць заняці.

— У Брэсцкім тэатры вы штосьці падобнае ладзілі?

— Навагодні балет там не было, толькі звычайныя дзіцячыя ранішнікі. А вось да Міжнароднага дня тэатра ў сакавіку ладзілася акцыя “Ноч у тэатры”, дзе наведвальнікі маглі паспрабаваць сябе ў ролі акцёраў, стаць удзельнікам майстар-класаў, квэстаў, а галоўнае — спазнаць тэатр з іншага боку, не толькі праз святло рампы.

— Паміж Калядным оперным форумам, што пройдзе з 14 па 22 снежня, і Вялікім навагоднім балетам, паводле традыцыі прызначаным на Стары Новы год 13 студзеня, тэатр таксама не адпачывае.

— У пераднавагоднія дні і зімовыя каникулы глядачоў чакаюць самыя ўлюбёныя спектаклі. Гэта найперш самы калядны балет, дзеяння якога разгортваецца на свята, — “Шчаўкунок” з музыкай Чайкоўскага ў яркай, відовішчай і адначасова філасофскай пастаноўцы Валянціна Елізар’ева. Спектакль цікавы і дзецям, і дарослым, таму паказваецца і як ранішні, і як вячэрні. Запланавана некалькі святочных канцэртаў з адметнай праграмай. У час ранішнікаў адбудзецца штосьці нахталат “Хіт-парада” дзіцячых спектакляў.

— А што паглядзеці вашыя дзеці? Што ім найбольш спадабалася?

— Майму старэйшаму сыну 15 гадоў — той узрост, які лічыцца “складаным пераходным” і суправаджае пераацэнку каштоўнасцей. Ён паглядзеў некалькі спектакляў і адзначыў, які ні дзіўна для хлопчыка, балет “Ганна Карэніна”.

— Цудоўны выбар! Спектакль аднолькава прыязна быў успрыняты публікай і крытыкамі і атрымаў Нацыянальную тэатральную прэмію. Якімі яшчэ найменнямі папоўніцца афіша да канца сезона?

— Найперш гэта балет “Спячачы прыгажуня” ў пастаноўцы мастацкага кіраўніка тэатра, народнага артыста Беларусі і СССР Валянціна Елізар’ева. Што ж да оперы, дык плануем парадаваць і дарослым, і дзіцячым аўдыторыяй. І моладзевую таксама. Бо схільная да выдумкі рэжысёр Ганна Маторная рыхтуе “Любоўны напоі” Даніэці. А яе малодшая калега Наталля Кузьмянкава паставіць ранні зінгшпіль Моцарта “Басцен і Басцыена”, які мы будзем паказваць у Камернай зале як далатак да экскурсіі па тэатры.

“Ён нясе тое добрае, светлае, чыстае, без чаго жыць немагчыма. На маю думку, гэта адзін з самых інтэлектуальных відаў мастацтва.”

лібрэта, мець хаця б мінімальны вопыт у слуханні музычнай класікі. Тое ж раю і цяперашнім глядачам.

— Оперны форум, далейшы Вялікі навагодні балет — гэта яшчэ і дадатковыя захады да прыцягнення ў тэатр новай публікі. Дарэчы, вам яе хапае, асабліва ў пандэмію?

— З улікам цяперашняй сітуацыі расаджваем глядачоў у шахматным парадку, таму квіткаў у продаж паступае ўдва меней. Цікаваць да тэатра не згасе. Не толькі да нашага, бо я маю на ўвазе ўсё тэатральнае мастацтва з разнаітасцю яго жанраў, відаў і кірункаў. Тэатр як від мастацтва дае магчымасць асэнсаваць свой асабісты свет. Ён нясе тое добрае, светлае, чыстае, без чаго жыць немагчыма. На маю думку, гэта адзін з самых інтэлектуальных відаў мас-

най працай. Навагодні балет у Вялікім не звычайна “дыскатэка”. Акрамя ўласна бальнай праграмы (а сёлета будзе Каралеўскі і Оперны балет), танцаў, караоке і нават гаданняў, прадказанняў астралагаў ды іншых забаўляльных дэталей, нашых гасцей чакаюць канцэртныя праграмы, квесты, якія, безумоўна, маюць эстэтычную і асветніцкую скіраванасць. Дадам, што ўва ў тэатры — даўня традыцыя. Раней нават тэатральныя будынкі праектаваліся так, каб глядзельную залу можна было хутка вызваліць ад крэслаў і ператварыць у танцавальную.

— Дарэчы, вы самі танцуеце?

— На жаль, не. Але плануем затанцаваць ужо на гэтым балі, калі атрымаецца. Мы чакаем не толькі добра спрактыкаваных аматараў танцаў! Балет — паняцце

У 1986 годзе латвійскі рэжысёр Юрыс Падніек паставіў дакументальна-публіцыстычны фільм з назваю, якая стала крылатым выслоўем: "Ці лёгка быць маладым?". Як вынік з назвы, фільм пра моладзь; пра непрыманне ёю звыклых для папярэдняга пакалення ладу жыцця, спянтаны пошук адказу на вечнае пытанне пра сэнс жыцця. З фільма вынікае, што маладосць зусім не бестурботны час, як яно падаецца на настальгічнай адлегласці ў стальца гадзі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Часта згадваю гэты фільм, калі мне даводзіцца быць рэзінэнтам дыпломных работ у творчых ВНУ ці наведваючы выставы маладых мастакоў. Бачу, якіх высілкаў патрабуе прафесійнае навучанне, а тым больш — адпатшана велаў і выдзяляе творчай самарэалізацыі.

І гэтым разам на экспазіцыйных пляцоўках Трыенале "Канцэпт", а таксама на выставках, якія не датычацца аддаленасці ад авансгарда нашага мастацтва. Мне яны цікавыя тым, што гэта сумленныя прафесіяналы, што якая робіць сваю справу. Інакш кажучы, людзі, якіх шмат. Але сабраныя разам у адной выставачнай прасторы чатыры звычайныя мастакі ўтвараюць даволі аб'ектыўную карціну сённяшняга стану нашага мастацтва.

Андрэй Марына Карпінкова, Аксана Чутцава і Дзмітрый Чарамных належыць да апазіцыі, маюць блізкае сваявольства і эстэтычныя арыенціры. Пра гэты момант кожны мае характэрны пошук, уласнае кола ўлюбёных тэм, сюжэтаў і вобразу. Назва "Мембрана" абрана для выставы менавіта таму, што заданая творцы разумяць мастацтва як бар'ер, які абараняе чалавечую псіхіку ад негатывных уплываў і пры гэтым функцыянуе як шлюз, што забяспечвае пастаянны інфармацыйны абмен паміж асобамі і грамадою. Крыху мудрагеліста, але сапраўды менавіта так працуе мембрана, калі гаворка ідзе пра біялогію. Відавочна, і душа наша мае падобную функцыю.

Ці лёгка быць маладым?

Андрэй Карпінкаў, "Вечаровыя праміны".

Марыя Карпінкава, "Персона".

Прышывом для мастакоў у дазвешчаным прасторы — гэта тым, што забяспечвае пастаянны інфармацыйны абмен паміж асобамі і грамадою. Крыху мудрагеліста, але сапраўды менавіта так працуе мембрана, калі гаворка ідзе пра біялогію. Відавочна, і душа наша мае падобную функцыю.

Прышывом для мастакоў у дазвешчаным прасторы — гэта тым, што забяспечвае пастаянны інфармацыйны абмен паміж асобамі і грамадою. Крыху мудрагеліста, але сапраўды менавіта так працуе мембрана, калі гаворка ідзе пра біялогію. Відавочна, і душа наша мае падобную функцыю.

Аксана Чутцава, "Царскі падарунак".

кожнага свае. Восць стылістыка Андрэй Карпінкова блізка да негеметрычнага абстрактнага імпрэсіянізму, хоць у творах ягоных прычварна, а калі і дэкларацыя сувязь з прыроднымі формамі.

У жывяцкіх Марыя Карпінкава дамінуе дэкаратывнасць з ноткамі лірычнай пачуццёвасці. Шчыра і немудрагеліста. Дарчы, спадарыня Марыя з'яўляецца куратарам гэтай выставы. Ёй належыць распрацоўка канцэптуальнай экспазіцыі.

Аксана Чутцава ўводзіць глядача ў свет міфалогіі, дзе яна адчувае сябе старажылам. У ацэньванні іх біблейных апавядаў пра ўсё сказана на

стагоддзі наперад. Сёння сутнасць чалавек такі ж, якім ён быў на пачатку іўдэізму, калі зацвярдзвалася сюжэтна-аснова класічнай міфалогіі. Гэтая акалічнасць дазваляе мастаку абмінуць рэальныя міфалогіі, не аспрэчваючы іх на дакладнасці аргументаў. Можна адразу выхадзіць на знакі-сімвалы асацыятыўнага характару, што спадарыня Аксана і робіць. Мастачка паматэрыку валодае лінейным малюнкам, але не калорыя кампазіцыя таксама ўражывае.

Дзмітрый Чарамных малое колерам. Для яго фарбы і іх гарманічнае альбо вядома дысананснае спалучэнне маюць самадастатковую эстэтычную каштоўнасць. Тама і сюжэт у кантэксце ягоных твораў часта толькі падстава для выбудоў і іншай колеравай экспрэсіі.

Дзмітрый Чарамных, "Зацменне".

Цікавыя гэтыя мастакі сваёй схільнасцю да эксперыменту, калі-нікні спантаннага, разнастайнага іксперыменту і пошуку ў тым, што іх творчая кар'ера яшчэ далёка не завершана. Я ўзвяду да прыкладу гоюгу выставы менавіта таму, што яны нічым асаблівым сродку шэрагу падобных не вылучаюцца, а значыць, аспіраюцца на імпрэсіяналізм адлюстраванне нашых агульных стані і матчымыя тэндэнцыі развіцця.

Дык вось характэрным, прышывом, што для гэтай экспазіцыі, што для ўсяго сучаснага мастацтва Беларусі, з'яўляецца аслунскасць азінага, інтэгурацыя стылю кітальту "саіралізму"; азіна-інтэлігентнасці і прагматычнасці; азінага ізаляцыйнага выверанага тэматычнага сюжэтнага раскладу. І яшчэ — выразная арыентацыя на не грамаду ўвогуле, а на пэўны сегмент глядацкай аўдыторыі. Каб не надзіваць паспяховы паставіў тут нядаўна "Рамза і Джулету..."

Акрадзі Укульніка, завоўнае ў апрозненне ад мюзікаў Кіма Брэйтбурга, што ідуць у шэрагу расійскіх тэатраў; "Нараджэнне зорак" адмыслова "нараджаюцца" менавіта для нашай сітуацыі і ў рэальнасці наш трыбу. Гэта адчуваецца і ў музычнай драматургіі, і ў многіх пастаноўчых дэталях.

Жанравы азначэнне "рэзю", дазвешчаным спектаклю, не ахоплівае ўсёй спецыфікі гэтай творы. Яно азначае хіба тое, што пастаноўка заснавана на ўсім вядомых музычных нумарах — фрагментах з іншых твораў. Тэрмін з'явіўся на піку папулярнасці аперэты: новы спектакль складалася з самых раскручаных арыя і ансамбляў, што былі ва ўсім на слыху.

Але ж "Нараджэнне зорак" скіравана зусім на іншую стылістыку! Аснову складаюць фрагменты заходніх мюзікалаў, папулярныя нумары замежнай эстрады. Аўтары такіх твораў частым адмаўляюцца ад слова "рэзю" на карысць іншых тэрмінаў, каб пазбегнуць асацыяцыяў з аперэтай. У тэатры "Нараджэнне зорак" падобны чынам пабудаваны "Фігаро" — і названы "мюзіка-пастыча". Ды ўсё ж жанравы азначэнне — гэта знешня абалонка. А якое начыне?

Разам сабраныя паўраўдзеныя знамяны музычных нумараў — ад Калыханкі Кірава з оперы Дз. Гершвіна "Порці Бэс" да знакамітага дуэта з "Прывіду оперы" Л.-Э. Убэра, кампазіцыі і рэпертуру Фрэдзі Мэркуры і іншых зорак тамага маштабу. Усё гэтыя фрагменты ідуць не толькі ў новых аранжыроўках, зробленых Уладзімірам Качканам і выдатна ўвобешчаных аркестрам на чале з Мікалаем Макаравічам, але і з но-

А зоркі нарадзіліся?

Зоркі на небе маюць звычайку падаць, згаасць, запальваюцца зноў. А ў нашым Музычным тэатры яны нараджаюцца. Сведчаннем гэтага — назва прэм'ернага спектакля "Нараджэнне зорак". А наколькі яны насамрэч зоркі і сапраўды нараджаюцца, а не знікаюць, паспрабуем разабрацца.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Спектакль з'явіўся з ініцыятывы краўніцтва тэатра: расійскага рэжысёра і балетмайстра Ільё Усьцянява, які надыбраў паспяховы паставіў тут нядаўна "Рамза і Джулету..."

Але галоўная праблема лібрэта, створанага І.Усьцянявым разам з Георгіем Шылавым, — у яго разбалансаванасці. Назва спектакля настраівае на штосці накіхат кастанты, шоу, канцэрта — на своеасаблівы хіт-парад маладых спевакоў. У сюжэце і сапраўды неаднойчы згадваецца конкурс "Нараджэнне зорак", на які імкнуча патрапіць некалькі герояў. Галзінік са зваротным адытам пажажа "нуль-нуль" не ў канцы спектакля, а ў момант пачатку шоу. Але сама гэта падзея застанецца вынесеная кудысь за межы спектакля: чарды выступленні мы не дачакаемся. Маўляў, узлезанне тэатра абсурду і яго класікі — "У чаканні Гіда" — які такі і не з'явіўся! Насамрэч узлезанне маскавай культуры ў дзе розных прыхаў. Сюжэтны ліній сатканы з прыхаў пераспяваў самых раскручаных апошнім часам тэм. Тры і падкнутыя на рэжысёра, і разборкі між бандышчымі фарміраваннямі, і галзінік пра Другую сусветную (як вядзіцца, з бамбёжкай на экране), і аднолькавы старасці, кінутыя дзеці, наўдзяля пераапаранні паліцейскіх-дэтэктываў у час спецаперацыі і шмат чаго іншага, што ёсць на "лізімках Захалдзе", дзе і алыбавецка дзеянне.

Падобны постмадэрністычскіх актывіт мог бы стаць сматным, калі быў бы зроблены лёгка, гульліва, бышчам "не ўсёр'ёз". Гэтага

Спектакль "Нараджэнне зорак".

яму не стае — і ўсё ператвараецца ў даволі грувасткую, забытаную гісторыю з мільганеннем герою і сюжэтных павартаў.

У сігналіграфі ўлічаны асабліваці памішкання нашага Музычнага тэатра. Імквіваны змены месца дзеяння, яго паралельнае развіццё вырасшана праз падзел тэатральнай прасторы на некалькі сімвалічных пляцовак, выкарыстанне відэа. Хатня сімвалі адыбываюцца на гэтым "выязным" подумым-астраўку, які пераасуваецца ўручным. Гэтак жа ўручным каталоў па сізне вільзіннага самакат, зненне падобны да суктара. Хіба на рэвары ездзіць насамрэч — каб у першай ка сізне патрапіць у аварыя.

Эстрадна хараграфія ўсё таго ж І. Усьцянява — балетмайстра паводле спецыяльнасці, — які і мае быць, ажыўле карцінку. А навошта на вачах глядачоў забываць класічную балетную паўру, запрошаную да галоўнага мафіёзі (Сяргей Сушко), такі і застанецца "жорсткі ашч'э капіталізм"? Ці, можа, прызначы ў нягледзіцца пастаўленага для іх нумары?

Галоўным здыткам спектакля становіцца беларуская зоркі, пачынаючы з народнай артыстыкі краіны, непераздыленай прымы Наталлі Гайды. Пра ўсёй "густа-населенасці" спектакля менавіта яна трымае яго стрыжань сваімі нумарамі. Спявае — папраўдзе бліскача. А іграе — яшчэ лепей, на ўзроўні сусветных зорак тэатра і кіно. Спектакль трэба было ўвабавіць ужо дзея аднаго магчыма-машы бачыць прымадонну на сізне — у галоўнай партыі, а не толькі ў арыя эпізодных ролях, як гэта перабольшыва апошнім часам.

Спектакль адыбывае і маладых артыстаў, але, на жаль, не так адыбывае, як гэта заклікана назвай. Запомніць іх перахалдзе і сігнальна бытанія, не магчыма-машы галды ўняміць, што ёсць што срод гарэцкой моладзі. На гэтым масавым фоне вылучаюцца камічная пара ішчыра (Дзюген Ермаков) і яго памочніцы (Ганна Ераева), Сміт (Сяргей Жару) са світы мафіёзі, зладнік Скул (Уладзімір Свібюч).

Уфінале публіка горага вітае іх аднагалосна, бышчам сывяржваючы выраз Макоўскага пра запальванне зорак, якое "камусьці патрабна". Восць толькі запальванне і можна парознаму — і рабіць гэта куды лепей.

Нібыта праз хрустальнае шкло...

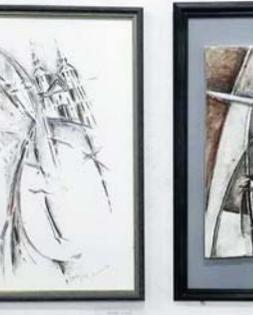
Вялікую персанальную выставу мастака Андрэя Духоўнікава маглі б убачыць віцэбачане напрыканцы восені ў сваім абласным Мастацкім музеі, але цяпер убачыць невялічкую і канцэптуальную выставу ў нефармальнай і багемнай Арт-прасторы на Талстога, 7. Андрэй Духоўнікаў чалавек вядомы, аўтарытэтны — дырэктар Віцебскага цэнтру сучаснага мастацтва, вялікі прапагандыст і рухавік справы захавання памяці пра УНОВІС: і ў гэтай дзейнасці ён сапраўдны творца. Але ж і сам — мастак, захоплены, натхнёны. А вось ладзіць уласныя выставы часу ў яго звычайна не стае, і экспазіцыя, што адкрылася ў панядзелак 29 лістапада, — са спісу радкіх з'яў. Тым больш яна варта ўвагі.

Надзея КУДРЭЙКА

Назвавіцца выстава — "Дзе тысячы восемсот сямідзясят панідадзек". 29 лістапада сапраўды быў панідадзек — дзень, паводле меркавання мастака, нечым адметны для кожнага чалавека: тае новае жыццё з яго пачынаюць, та адыбываюць ад алчачыну ў выхадны. Да самога Андрэя Духоўнікава назва мае сямце непаралельнае дачыненне. 29 лістапада ён аднаўчаў сваё 55-годдзе, і з гэ-

Андрэй Духоўнікаў, "Дом".

Андрэй Духоўнікаў, "Дом".

тай нагоду пачынаў, колькі ўсяго панідадзек ужо было ў яго жыцці. Так і апырмалася, што гэты — 2870-ы. Спідрабля, на лістапад у планах Віцебскага мастацкага музея стаяла вялікая персанальная выстава Андрэя Духоўнікава, якая б адлюстравала і розныя часткі творчасці з рознымі адметны для кожнага чалавека: тае новае жыццё з яго пачынаюць, та адыбываюць ад алчачыну ў выхадны. Да самога Андрэя Духоўнікава назва мае сямце непаралельнае дачыненне. 29 лістапада ён аднаўчаў сваё 55-годдзе, і з гэ-

тэй нагоду пачынаў, колькі ўсяго панідадзек ужо было ў яго жыцці. Так і апырмалася, што гэты — 2870-ы. Спідрабля, на лістапад у планах Віцебскага мастацкага музея стаяла вялікая персанальная выстава Андрэя Духоўнікава, якая б адлюстравала і розныя часткі творчасці з рознымі адметны для кожнага чалавека: тае новае жыццё з яго пачынаюць, та адыбываюць ад алчачыну ў выхадны. Да самога Андрэя Духоўнікава назва мае сямце непаралельнае дачыненне. 29 лістапада ён аднаўчаў сваё 55-годдзе, і з гэ-

дэ разам выкарыстоўваюцца магчымамі акавары, графіка, пастэлі, лакаў, туні... Мастак эксперыментуе з тэхналогіямі, колерамі, фарбамі. Але ўсё роўна гэта графіка і ўсё роўна гэта пазнавальны Андрэй Духоўнікаў, які вядзе дзяляко са сваімі пастаяннымі персанажамі. Работы аб'яднаныя адным духам, у які адна вобразная сістэма. І хоць мастак, калі ўдзяецца яго прымусяць адказаць, прызнаецца, што

Андрэй Духоўнікаў.

ён не малое прыроду, вёску і нешта такое, яго стыхія — горад. А па чым яшчэ можна пазнаць работы Андрэя Духоўнікава, хоць 30-гадовай даўніны, хоць новыя — па даўніным раскручаным фігурах, якія нібыта і над прасторай, і ўнутры ёе. Як гаворыць знакаміты віцебскі мастацтвазнаўца Таццяна Катовіч: "Андрэй — вельмі тонкі і дэкладны графік, які глядзіць на свет бышчам праз хрустальнае шкло. Яго адчуванні і погляды на свет, горад, ламы, вуліцы, прадметы тэбэа дадаць, што вышчарбленыя няроўнамі белыя сценны становіцца часткай абразанага ішчыра. Карціны не б'юць у вочы багачым колераў, не шчыроўнаюцца, не вабяць пазнавальнасцю — творыцца "тонкага густу", вымае і тонкасі густу, тонкасі ўспрымання, умения паніць і разумець падобнае эстэтычнае мастацтва.

Адным з самых важных і сімвалічных падаўкаў, што на акрышчы выставы мастакоў паляралі сярбы і калегі, Андрэй Духоўнікаў называе вялікае чыстае платно для будучай карціны.

Усё гэта можна сказаць і пра творы з новай выставы. А

Дзесьці амаль адразу пасля Чарнобыльскай катастрофы ў пацярпелую ад радыяцыі Ветку прыехалі журналісты з японскай нацыянальнай газеты “Асахі сімбун” (“Ранішняе сонца”). Кожны з іх, як я зразумеў, меў яшчэ і спражытыванасць у навуковай дзейнасці. Былі яшчэ перакладчык і нейкі дэпутат з Масквы. Цікавіла іх ступень забруджанаці раёна. Суправаджаць дэлегацыю на рэдакцыйным “Уазіку” даручылі мне. Дзень мы матляліся па вёсках. Японцы рабілі замеры, цокалі языкамі і круцілі ў роспачы галовамі. Але гаворка пра іншае. На адным з хутароў бабулька-стараверка запрасіла ў хату. Японцы збіліся ў кучку ля покуці з іконамі, вялікімі, яркімі, пераканаўчымі. Хтосьці папрасіў прадаць хоць адну. Бабулька разлавалася: “Калі б так папрасіў, я б аддала, — і праводзіла нас словамі: — Абразы не прадаюцца”. Мяне, маладога, гэта вельмі ўразіла. Ікона — канцэнтрацыя веры, а яе купіць немагчыма. Потым, да слова, мне некалькі разоў будучы прапагандаваць па вёсках іконы, якія згублі гаспадароў. Я катэгарычна адмаўляўся, бо і па сёння баюся патаемнай сілы абраза.

Яўген РАГІН

Час на шчаслівыя варожбы

Мой дзед Сцяпан, калі кіраваў пасля вайны раёнам, быў ваяўнічым атеістам і, мякка кажучы, не надта шанававу Веткаўскую ікананісную школу і нарабіў па гэтай прычыне шмат грахоў. Пры яго жыцці я так і застаўся нехрышчоным (веру прыняў толькі ў Мінску ў 33 гады).

Маці палову жыцця трымала стараверскую ікону, што дасталася ад вясковай сястры, а той — ад цёткі. Ікона — “жаночага” лёсу. Пасля смерці маці дасталася яна пляменніцы.

Для чаго я гэта ўсё? Ікона, як і шчасце, — паніцце асабістае, родавае, нават інтымнае і перадаецца ад бацькоў дзецям. У гэтым, калі хочаце, — таксама нацыянальная перамяна. Я бачыў шмат этнапакоў у сельскіх клубах і бібліятэках, але ікон у экспазіцыях пакуль не заўважаў. І гэта добры знак: абразы працуюць па сваёй неспрэчнай, так бы мовіць, спецыялізацыі. Нічога не маю супраць, калі ў музеі трапляюць іконы, якія згубілі гаспадароў. Выміраюць вёскі — выміраюць роды. Але ж сітуацыя калісьці павінна змяніцца.

Штосьці не вельмі проста даліся мне гэты радкі. Ну ды ладна. Пагаворым пра сённяшнюю пошту. Усё, як і заўжды, страката ды надзёна.

Вядучы метадыст па рэалізацыі культурна-дзелавых праектаў і развіцці турызму Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру Наталля Рамановіч любіць сваю радзіму, землякоў і іх культуры. Пастаянна пра гэта піша. Сёння Наталля Іосіфаўна распавяла пра святы Андзейкі і Катажынкі. Абодва прыпадаюць на канец лістапада і традыцыйна звязаны з варажбай.

“На Катажынкі варажылі хлопцы, — піша аўтарка, — На Андзейкі — дзяўчаты. Як згадае жыхарка Адэльска Марыя Кандрусевіч (1939 г.н.), сёння ўсё радзей варажыць на будучага мужа або жонку, а раней у гэту ноч былі вяселья забавы, тацы, песні, нават дзеці варажылі. Пакуль этнографы будучы высветляць, чаму менавіта Святы Андрэй — апостал, рыбак і папелінік Хрыста — стаў заступнікам вясельных варажбы, я ўпэўнена, добрая

традыцыя адзначаць гэтакія свята ў каталікоў будзе працягвацца”.

Наступная сяброўка рэдакцыі — Наталля Білімава, малодшы навуковы супрацоўнік Ганцавіцкага раённага дома рамэстваў. Падзя, пра якую распавядае аўтарка, не з ліку шараговых. Мяркуючы самі: 19 лістапада ў Прэзідэнцкай бібліятэцы адкрылася выстава “Шэдэўры ганцавіцкіх майстроў”.

Наталля Білімава піша: “Падчас мерапрыемства

свае работы прэзентавалі народныя майстры па ткацтве Ніна Казак і Уляна Вітнік, па кераміцы — Віталій Шапялёвіч, кіраўнік народнага клуба майстроў народнай творчасці “Багач” Марыя Муха, майстар па мастацкім роспісе Вольга Івановіч, ткачыца Алена Цялушка і саломяляцельшыца Валяціна Занька.” Бібліятэкараў з чытачамі вельмі здзівілі і прыгажосць твораў, і спражытыванасць майстроў. Лепшай атэста-

- На здымках:
- 1 Восеніскія варажбы ў Адэльска.
 - 2 Ганцавіцкая ткачыца Ніна Казак.
 - 3 Ткачыца Уляна Вітнік з Ганцавічэў.
 - 4 Лячынны домік “Нёманскі васілёк” са Скідзеля.
 - 5 У Ваўкавыску чытаюць Максіма Багдановіча.
 - 6 Юнія чытачы з аграгарадка Дворышча.

рыштунак: качарэжнік, вількі і чапля. Прадстаўлены таксама работы Лушкаўлянскай, Раціцкай, Азёрскай, Індурскай сельскіх бібліятэк.

З Дзятлава працягваюць паведамляць пра акцыю “Песня ў кожны дом”. Сектар пазастацыянарнага абслугоўвання насельніцтва Дзятлаўскага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці наведваў аддзялення вёскі Міроўшчыны, Трухонавічы, Папоўшчыны. Усе разам спявалі песні пад баян.

Тэму абслугоўвання аддаленых і маланаселеных вёсак працягвае бібліятэкар Астравецкай раённай бібліятэкі Вольга Заянчкоўская. Гаворка пра акцыю “Новыя кнігі хочучы пазнаёміцца”. Яна прайшла ўжо ў вёсках Падольцы, Ліпкі, Шадзюны і Стрышны.

Яшчэ адна навіна ад Вольгі Заянчкоўскай. Адбылося чарговае пасяджэнне літаратурнага аб’яднання “Астравецкай зямлі галасы”. На гэты раз для сустрэчы была асабліва нагода: сябры аб’яднання Капіталіна Пятроўскай і Людміла Кухарэвіч святкавалі дзень народзінаў. Абедзве жанчыны пішучы працуюць вершы. Гэткімі ж працуюць былі і віншаванні ад калег.

22 лістапада ў Шчучынскай дзіцячай бібліятэцы інфарм-рэліз “Права маленькага грамадзяніна” пазнаёміў чытачоў з дакументамі, дзе прапісаны правы ўсіх дзяцей. На прыкладзе літаратурных герояў дзеці вызначалі, якія канкрэтныя правы былі парушаны ці абаронены. Шла гаворка і пра дзіцячы абавязкі. Напісала пра гэта бібліятэкар Ганна Карповіч.

І завяршае нашу сённяшнюю падборку ліст ад Тамары Круталевіч, загадчыка аддзела маркетынгу Барыскай цэнтральнай раённай бібліятэкі. Менавіта спадарыня Круталевіч прыдумала пратрыятчыны суботы. Адна з іх называлася “Тонар маем лічыцца землякамі”.

Супрацоўнікі ўстаноў “намалявалі” партрэт акадэміка Мікалая Барысевіча — ураджэнца вёскі Лучны Мост, партызана і франтавіка, Героя Сацыялістычнай працы, кіраўніка Акадэміі навук БССР, жыццё якога павінна стаць прыкладам для сённяшняй моладзі.

Пішыце пра цікавае! Сустрэнемся праз тыдзень.

Мінаем Гродна і па дарозе на Аўгустоўскі канал трапляем у гарадскі пасёлак Сапоцкін. Самы буйны населены пункт на стыку трох дзяржаў — Беларусі, Польшчы і Літвы і ў антуражы наваколля Гродзенскай пушчы. Насельніцтва — каля тысячы чалавек. Гісторыя ўзнікнення Сапоцкіна застаецца пратэчна невядомай. Існуе версія, што ў 1514 годзе літоўскі князь раздарыў гэтыя землі сваім набліжаным, і ўчастак Пярстунскай пушчы аддаў ва ўладанні князю Мікалаю Сапоцкы. У гонар яго і былі названыя гэтыя землі. Было тут чатыры вуліцы, 80 дамоў. Дзейнічала 7 браваў, 2 ветракі; працавалі каля 50 рамеснікаў.

Ігар Адасік.

Чым жа слаўны Сапоцкін? Пра музей пісанкі ў мясцовым культурна-турыстычным цэнтры шмат сказана і напісана. А ёсць яшчэ экспазіцыя «Нам засталася спадчына» (адкрылася ў 2019 годзе) з двума дзясяткамі паменшаных копіяў архітэктурных помнікаў рэгіёна і «Страчаная спадчына Сапоцкіна» з макетамі помнікаў, якіх даўно ўжо няма на карце гарадскога пасёлка. Вось пра гэты праект і вярта павесці гаворку. Але спачатку трэба вызначыць, што аўтар усіх копіяў — гродзенскі майстар Ігар Адасік, музыкант, папелчнік Мар'яна Скрамблевіча, партрэт роднага краю.

ЗАГАДКАЕ ПЛЕМЯ

Першы макет, які з'явіўся ў экспазіцыі, — селішча явягаў (X — XI стст.). Побач з ім калісці існаваў курганны могільнік (фальварак Ясудава, урочышча Капшы).

Яцвягі — гэта самыя загадкавыя плямёны, якія пражывалі на землях Беларусі. Вядома, што яны належалі да вялікай групы заходне-балцкіх плямёнаў, мелі сваё пісьменства ў выглядзе рун (рэзаў). На захадзе Беларусі захавалася шмат камянёў з рунічнымі надпісамі, якія пакуль не расшыфраваны.

Жылыя пабудовы явягаў уяўлялі з сябе слапавыя канструкцыі: чатыры слупы пра кутах жылля, сцены былі зроблены з гарызантальных бярвеннаў, якія ўстаўляліся ў адмысловыя пралёты. Гэтая канструкцыя ў традыцыйным дойлідстве называецца «ў шулу» і шырока выкарыстоўвалася да XX стагоддзя. Двухскатныя дахі крыліся чаротам альбо саломай. Аналагічную канструкцыю мелі і гаспадарчыя пабудовы. Унутры жылых будынкаў знаходзіліся адкрытыя вогнішчы, абкладзеныя каменнем.

Нашчадкі лясных яцвягаў і да гэтай пары пражываюць на тэрыторыі сучаснай Польшчы (Сувак), у Гродзенскай і Брэсцкай абласцях Беларусі.

Вось ён, праект «Нам засталася спадчына» ў культурна-турыстычным цэнтры Сапоцкіна.

ПА ЧАРЦЯЖАХ

Цікавая гісторыя стварэння макета сінагогі (канец XVIII — 30-я гады XX ст.). Ігар Адасік успамінае: «Ёсць некалькі фотаздымкаў будынка, і ўсе яны рознага часу, а сінагога на іх адрозніваецца ў дэталях. Мы даведаліся, што ў міжваенны час група архітэктараў са студэнтамі даследавала драўляныя сінагогі і займалася іх абмерамі. У Польшчы нам паказалі кнігу з гэтымі матэрыяламі і чарцяжамі, якія затым леглі ў аснову далася макета».

Верагодна, першыя яўрэі з'явіліся ў Сапоцкіне ў XVII стагоддзі. Пра гэта сведчаць рэшткі надпісаў на надмагілках, якія захаваліся на яўрэйскіх могілках. Побач з ім і знаходзілася старая сінагога.

Вядома нам сінагога ў Сапоцкіне была пабудавана з дрэва ў канцы XVIII стагоддзя і мела рысы позняга барока. Увогуле архітэктурна драўляныя сінагогі Усходняй Еўропы — вельмі самабытныя.

У канцы XIX стагоддзя Сапоцкін — цэнтр культурнага і навуковага жыцця, духоўным лідарам горада ў гэты час быў равін Шмуэль (Самуіл) Рабіновіч — пісьменнік, навуковец, дэлегат другога сіяніскага кангрэса ў Базэлі, Швейцарыя. Сапоцкінская сінагога, як і ўсе астатнія драўляныя сінагогі нашай краіны, была знішчана падчас Другой сусветнай вайны.

ЛЯМУС ТРОХ'ЯРУСНЫ

Ад слаўнай мінуўшчыны нашай краіне дасталіся сотні старадаўніх шляхецкіх сядзіб — былога ўвасаблен-

Сінагога, карчма, фальварак, млын... Архітэктурна малой радзімы

ня заможнасці і раскошы, а сёння — помнікаў архітэктурны розных эпох. Праўда, у многіх з іх ад колішняй велічы засталіся непрыкметныя руіны, а многіх, як сядзібы ў Балі Вялікай каля Сапоцкіна, увогуле няма. Паглядзець, як яна выглядала, можна ў Сапоцкінскім культурна-турыстычным цэнтры.

Сядзіба ў Балі Вялікай (цяпер в. Вулькаўцы Гродзенскага раёна) была закладзена ў сярэдзіне XVIII ст. палкарбіем надворным літоўскім Антоніем

Адзіная выява і невялікае апісанне гэтага маляўнічага лямуса размешчаны ў 1878 годзе ў часопісе «Тыгоднік Ліостравань».

Лямус не захаваўся.

КОРЧМА БЕЛАЯ І ЦЁМНАЯ

Як вядома, карчма — гэта комплекс збудаванняў, дзе спыняліся для харчавання і начлегу. Тут праводзілі сходы вясковай грамады, адпачывалі, а па святках моладзь наладжвала гульні і скокі.

Макет сядзібы ў Балі Вялікай (Вулькаўцы).

Сапоцкін.

Дзякуючы, які актыўна ўдзельнічаў у палітычным жыцці Рэчы Паспалітай, быў удзельнікам Таргавіцкай канфедэрацыі. Сядзібны дом быў абкружаны старым паркам з ліпавамі і шпалерамі. А ў парку знаходзіўся прыгожы трох'ярусны драўляны лямус, пабудаваны таксама ў сярэдзіне XVIII ст.

Слова «лямус» мае нямецкае паходжанне і абазначае двух- альбо трохпярховаю гаспадарчую пабудову. Першы ярус прадстаўленага лямуса быў мураваны і выкарыстоўваўся для захоўвання прадуктаў, інструментаў, коннай зброі. Другі ярус быў драўляны, яго абкружала галерэя на масіўных мураваных слупах. Сядзібу наведвалі шматлікія госці, сярод якіх быў кароль Рэчы Паспалітай Станіслаў Аўгуст Панятоўскі. Летам памішканні другога яруса выкарыстоўваліся пад жыллё. Трэці ярус называўся сушарні. Да лямуса быў пакрыты гонтам. Побач з пабудовай знаходзілася галубятня на вялікім драўляным слупе. Непадальк усталявана гранітная глыба, апрашаваная ў выглядзе шапкі грыба.

Хутэй за ўсё, корчмы ў Сапоцкіне з'явіліся ў другой палове ці напрыканцы XIX стагоддзя. Гэта былі драўляныя будынкі традыцыйнай канструкцыі з вялікімі вокнамі, накрытыя гонтавым дахам. На жаль, даследчыкам пакуль невядомы імёны іх уладальнікаў.

«Белая карчма» сваім выглядам нагадвае звычайны жылы дом. Але ў адрозненне ад яго мае вельмі вялікія памеры, высокі дах і дзве пячаныя трубы. Гэта так званая карчма без заезду. Корчмы такога тыпу мелі ў будынку толькі піцейныя і жылыя памяшканні, таму коней і павозкі даводзілася пакідаць у адмысловых месцах на вуліцы. Драўляныя сцены карчмы былі пабеленыя. Дзякуючы такому прыёму сцены піцейнай установы розка кантраставалі з шараговай драўлянай забудовай і прыцягвалі да сябе ўвагу, акрамя таго пабеленыя сцены санітарна-гігіенічныя функцыі.

Другая карчма — «цёмная» — з'яўляецца яскравым прадстаўніком так званых тыпу заезных карчмаў. У абодвух

тарцах будынка, бліжэй да задняй сцяны, размешчаны вялікія вароты для заезду ўнутр і «паркоўкі» коней і павозак.

І БЫЎ ТУТ МЛЫН

Гісторыя фальварка Ясудава вельмі насычаная і даволі забытая. У канцы XVIII стагоддзя гэтыя землі ўваходзілі ў склад маёнтка Антонія Валовіча. Пазней фальварак перайшоў да Пярмацкага, які ў сваю чаргу прадаў яго вядомаму праваслаўнаму святару Іаану Кранштацкаму. Паколькі святар падтрымліваў праваслаўны жаночы манастыр, можна меркаваць, што Ясудава ў другой палове XIX стагоддзя належала манастыру.

У міжваенны перыяд фальварак знаходзіўся ў руках польскага землеўласніка Гумніцкага. Апошнімі ўладарамі фальварка былі Карпы, памяць пра якіх захавалася да сённяшніх дзён:

быў млын з двума драўлянымі коламі, якія пазней (падчас рамонт) былі заменены металічнай турбінай.

Млын быў разбураны ў гады Вялікай Айчыннай вайны і больш не аднаўляўся.

606 ДОТАЎ

Каля Сапоцкіна, Соніч, пры Асочніках, уздоўж Аўгустоўскага канала захавалася шмат аб'ектаў абарончай архітэктурны, якія прадстаўлены абарончымі збудаваннямі Гродзенскага ўмацаванага раёна (1939-1941 гг.). Макет аднаго з іх — гарматна-кулямётнага капаніра № 59 68-га Гродзенскага ўмацаванага раёна (1941 г.) — дэманструецца ў нашай экспазіцыі «Страчаная спадчына Сапоцкіна».

Пасля далучэння ў 1939 годзе Заходняй Беларусі да БССР было прынята рашэнне стварыць на новай мяжы чатыры ўмацаваныя раёны. Гродзенскі УР павінен быў

Касцёл Узнясення Дзевы Марыі, пабудаваны ў 1789 годзе.

вадаём у той мясцовасці жыхары да гэтага часу называюць Карпаў стаяў.

Цяпер былы фальварак Ясудава з'яўляецца часткай гарадскога пасёлка Сапоцкін.

Першыя згадкі пра вядзюны млын у фальварку Ясудава знаходзіцца ў «Памятнай кніжцы Сувалкаўскай губерні» за 1890 год. Але, верагодна, ён быў пабудаваны крыху раней. У 1934 годзе на млыне працавалі 4 чалавекі. Сярод іх жыхар вуліцы Баляслава Храбрага (іншая назва — вуліца на Асочнікі) Мошэ Алблінгер і два млынары, якія жылі на Тэалінскай вуліцы (у той час — Банная). Адзін з іх паходзіў з сям'і Ізраіля Рэйзнера, другі — з сям'і Пейшэ Пласкоўскага.

Дзякуючы пародам прафесара архітэктурны Сяргея Сергачова быў адноўлены знешні выгляд Ясудаўскага млына. Ён быў пабудаваны з дрэва на высокім каменным фундаменце ў другой палове XIX стагоддзя, у 20-30-х гадах XX стагоддзя млын рамантаваўся. З вялікай доляй верагоднасці можна сказаць, што першапачаткова гэта

быў найбольш моцным. На адлегласці 80 кіламетраў паміж Сапоцкінам і Ганьнэзам (цяпер Польшча) планавалася пабудова 606 ДОТАў.

Гэта быў самы вялікі ДОТ 68-га Гродзенскага ўмацаванага раёна. Ён узбройваўся дзвюма кулямётнымі ўстаноўкамі НПС-3 і дзвюма ўстаноўкамі ДОТ-4 (кожная прадстаўляла сабой 45-мм гармату і спараны з ёй кулямёт). Да пачатку вайны дабудоваў яго не паспелі.

ЗАМЕСТ ЗАКАНЧЭННЯ

Праект сапоцкінскай гісторыі ў макетах пакуль не скончаны, ёсць толькі шэсць з васьмі запланаваных да экспанавання. Мы вельмі ўдзячны Ігару Адасіку і ўсёй яго камандзе за даследаванні і магчымасці дэманстрацыі макетаў у нашым музеі. Рэалізацыя праекта працягваецца.

НАТАЛІЯ РАМАНОВІЧ, вядучы метадыст па рэалізацыі культурна-дзелавых праектаў і развіцці турызму Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру

Год таму, 15 лістапада, не стала Уладзіміра Шчаснага, сьліннага сына смаргонскай зямлі: беларускага дыпламата, пісьменніка, перакладчыка і публіцыста, ганаровага грамадзяніна горада Смаргоні. Свой апошні спачын Уладзімір Рыгоравіч знайшоў на могілках у Кейлаха, побач пахаваны яго продкі, у тым ліку і бацькі. 14 лістапада гэта месца наведалі супрацоўнікі музея Міхала Клеафаса Агінскага, а на сядзібе зладзілі вечарыну памяці Уладзіміра Шчаснага.

Уладзімір Рыгоравіч нарадзіўся 25 лістапада 1948 года ў Смаргоні, скончыў СШ № 2. Паступіў у Мінскі педінстытут замежных моў. У 1972 годзе стажыраваўся ў Пакістане. Працаваў выкладчыкам у Мінскім педінстытуце замежных моў. Скончыў курсы ААН пры Маскоўскім інстытуце замежных моў імя Марыса Тарэза. Быў супрацоўнікам службы рускіх пісьмоўых перакладаў Сакратарыята ААН у Нью-Ёрку. Затым працаваў на розных пасадах у Міністэрстве замежных спраў Рэспублікі Беларусь.

У яго паслужным спісе — павераны ў справах Рэспублікі Беларусь у Літве, Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Рэспублікі ў Вялікабрытаніі, старшыня Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА.

Быў захоплены Агінскім

Месца, дзе жыве часцінка душы Уладзіміра Шчаснага

Куток Шчаснага.

У 2003 годзе Уладзімір Рыгоравіч быў ініцыятарам правядзення ў Залесі міжнароднай канферэнцыі «Гістарычныя сядзібы. Стан і перспектывы», а таксама падрыхтоўкі пры салейнічаніні ЮНЕСКА дакументаў на рэстаўрацыю былога маёнтка М. К. Агінскага і атрыманне копіі архіва кампазітара з Дзяржаўнага архіва старажытных актаў у Маскве — і гэта далёка не ўсё, што зрабіў Уладзімір Шчасны для аднаўлення музея-сядзібы ў Залесі. Пра гэта гаварылі і дырэктар музея Людміла Градзіцкая, і начальнік аддзела культуры райвыканкама Таццяна Ражава.

“У кожным куточку нашай сядзібы ёсць часцінка душы Шчаснага. Можна асобна раскаваць пра мультымедыйныя рэчы, гісторыю іх з’яўлення. Практычна ў кожнай гісторыі будзе прысутнічаць асоба Уладзіміра Рыгоравіча. Пасля яго смерці сваёй перадалі нам у музей шмат яго асаблівых рэчаў. Яны будуць у нас захоўвацца. Гэта наш гонар, — значыла Людміла Градзіцкая. — У маёй памяці назаўсёды застаецца вобраз Уладзіміра Шчаснага. Акуратны, у прыгожым, добра адпрасаваным кашомае, з роўнай спінай. А як ён цудоўна выконваў па-

ланэз — можна было любаваша!”

Цікавы факт: у юнацтве Уладзімір Шчасны быў удзельнікам ансамбля песні і танца імя Агінскага. У складзе танцавальнай групы выконваў паланэз, “Смаргонскія абаранкі” і іншыя кампазіцыі. З таго часу імя Міхала Клеафаса суправоджала Уладзіміра Рыгоравіча на працягу жыцця.

Людміла Уладзіміраўна зрабіла яшчэ некалькі штрышкоў да партрэта Уладзіміра Шчаснага: “У яго быў прыватны дом пад Мінскам. Уладзімір Рыгоравіч выдатна спраўляўся з гаспадарчымі справамі: гатаваў, прыбіраў,

касіў... Калі ён прыежджаў да нас увосень, то заўсёды прывозіў вялікі кошык з яблыкамі і вінаградом”.

Дапоўніла апавед дырэктара музея і Таццяна Ражава: “Калі мы пазнаёміліся з Уладзімірам Рыгоравічам, ён падаўся мне недасягальнай вышынёй. Калі пачалі супрацоўнічаць, аказалася, што ён вельмі просты ў зносінах чалавек. Рэдка можна сустрэць людзей, якія шмат дасягнулі ў жыцці, але пры гэтым заставаліся такімі сціплымі. Уладзімір Рыгоравіч, калі шпосылі раіў, то рабіў гэта далікатна, тактоўна. Умеў слухаць. Яго дыпламатычнасць адчувалася ў стасунках з людзьмі.

Ён моцна любіў Смаргонь. Са сваімі аднакласнікамі ўвесь час падтрымліваў сувязі. Яму хацелася зрабіць нешта прыемнае для людзей. З намі ён шчыра дзяліўся не толькі сваім вопытам, разуменнем таго, як будзе лепш, але і матэрыяльнымі здабыткамі, многія экспанаты ён падарыў музею”.

Сваімі ўспамінамі пра Уладзіміра Шчаснага падзялілася Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Аўстрыі ў Рэспубліцы Беларусь Алазія Вергэтэр. Яны пазнаёміліся на балі ў За-

лессі ў верасні 2019 года і пасля гэтага мелі стасункі.

“Ён паказаў аўстрыйцам, у тым ліку і мне, што ў Беларусі так цэняць танцы і танцавальную культуру. Аўстрыйскі баль немагчымы без паланэза. Праўда, што такое сапраўдны паланэз, я даведлася толькі тут, на балі ў Залесі. Уладзімір Шчасны быў элегантным партнёрам па танцах і выдатным знаўцам гісторыі роду Агінскага”, — адзначыла Алазія Вергэтэр.

Вечар памяці адбыўся ў музычнай зале, дзе быў створаны “куток Шчаснага” — сабраны асабістыя рэчы Уладзіміра Рыгоравіча: мэбля, узнагароды, кнігі, фотаздымкі...

Прысутныя сталі ўдзельніцамі адкрыцця выставы “Беларусь на геаграфічных картах XVI — XIX”. Экспанатаў — з калекцыі Уладзіміра Шчаснага, якія ён у свой час перадаў музею. “Гэта арыгіналы і копіі картаграфічных публікацый, выдзеленых у Заходняй Еўропе. Калекцыя апісвае асноўныя этапы развіцця картаграфічнага аблічча беларускіх зямель на працягу амаль чатырох стагоддзяў. Карты, у асноўным, Уладзімір Шчасны купляў у антыкварных крамах Лондана і на аўкцыёнах, — адзначаў супрацоўнік музея Юрый Шолег. — Сваю калекцыю ён выстаўляў у многіх музеях Беларусі, аднак канчатковым месцам экспанавання выбраў музей-сядзібу М. К. Агінскага, бо менавіта ў гэта месца Уладзімір Рыгоравіч уклаў часцінку сваёй душы”.

Галіна АНТОНАВА.
Фота аўтара

Адданы рыцар архітэктурны

(Заканчэнне. Пачатак у № 46, 47.)

Пра Вальмена Аладава ўспамінаюць яго калегі з Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта — БНУ, дзе легендарны архітэктар прапрацаваў большую частку творчага жыцця: ажно 38 гадоў!

ЯГО ТЭОРЫЯ БЕСКАНФЛІКТНАСЦІ

Паўжартам ён казаў, што ягонае прозвішча паходзіць ад слова “лад”. Пэўна, так яно і ёсць. Прынамсі, Вальмен Мікалаевіч заўсёды сваім жыццём гэта падкрэсліваў. Нават напружышы памяць, не магу прыгадаць, каб з ім узнікала нейкія канфлікты.

Да нас ён прыйшоў ужо будучы знакамітасцю, маючы за плячыма той жа Камароўскі рынак ды мноства іншых знакавых аб’ектаў. І тым не меней са студэнтамі першых курсаў Вальмен Мікалаевіч умеў стасавацца лядзье не на роўных. Яны яго ўвесь час атачалі ў захапленні!

Выкладчыкі яго палюбілі таксама. У нас была традыцыя штогод у першы дзень летняга адпачынку выпраўляцца на лешчына да Аладавых, якое Вальмен Мікалаевіч рупліва палішаў да апошніх гадоў жыцця. Гэты прыём у цудоўнай інтэлігентнай сам’і мы ледзь не цэлы год чакалі. Бо ўвесь час нам, выкладчыкам, бракавала зносінаў у нефармальнай абстаноўцы. Ён гэта разумеву — і ствараў такую магчымасць.

Аладаў хутка стаў тут чалавекам-легендай: людзі спецыяльна прыходзілі, каб

на яго паглядзець. Студэнтаў вабіла тое, што ў яго за спінай — багатая практыка. І менавіта ў такім рэчышчы ён і працаваў. Усе хутка зразумелі, што гэта не проста тэарэтык — гэта чалавек, які можа перадаць свой унікальны досвед і шчодро гатовы ім падзяліцца.

За гады працы праз яго прайшла проста безліч студэнтаў! У тым ліку і замежных, з самых розных частак свету — ад Кубы да Афрыкі. І ўсім ім ён пакрысе перадаваў сваё стаўленне да архітэктурны і да жыцця. З усімі ўмеў знаходзіць агульную мову. Ніколі не ўзнікала сітуацыя, калі ён браў дыпломніка, але той праз нейкі час прасіў памяняць кіраўніка, — хачя наогул такія справы здаюцца.

Чаму? Я магу патлумачыць — бо назіраў за тым, як ён ацэньвае працы сваіх студэнтаў. Думаю, гэты прынтцып тычыцца і калег-архітэктараў, бо пазіцыю сваю ён меў заўсёды і выказаў яе прынтцыпова.

У стасунках “выкладчык — студэнт” адразу зразумела, чый узровень кампетэнтны шматкроць вышэйшы. Але калі ты пачнеш гэта выяўляць ды паказваць адны недахопы, пачатковец будзе дэмагаванава і пазбаўлены прагнення.

Вальмен Мікалаевіч сваю прамову заўсёды пачынаў з кампліментаў. Ён старанна знаходзіў усё станоўчае, гучна хваліў. А ўжо потым далікатна тлумачыў, што і як трэба змяніць, каб праца стала лепшай.

Вось таму і канфліктаў не ўзнікала. Хіба будзець ты сварыцца з тым, хто цябе хваліць?

Пераглядаючы ягоныя фота, я неяк заўважыла: ён увесь час пасміхаецца! Гэты

З. Азгур. Вальмен Аладаў. 1987.

добразчылівы выраз твару запомню на ўсё жыццё!

Наталля ЛАЗОЎСКАЯ, загадчыца кафедры “Архітэктурна жылых і грамадскіх будынкаў” архітэктурнага факультэту БНТУ

ЁН НІКОЛІ НЕ СТАВІЎ СЯБЕ ВШЫЙ ЗА ІНШЫХ

Прышоўшы да нас, Аладаў адразу прынёс струмень практычных дзейнасці. Была створаная майстэрня-школа — Вальмен Мікалаевіч прыягваў студэнтаў да выканання кан-

крэтных замоў. Літаральна з другога курса яны маглі зведаць смак рэальнай працы і вучыцца наладжваць стасункі з заказчыкам — чаму ён надаваў асаблівую ўвагу. Прычым замоўшы тады былі з усяго Саветаў Саюза.

А калі студэнты бачыць свой унёсак у рэальны праект — павярце, гэта вельмі матывуе.

У майстэрні распрацоўваліся вельмі важныя для ўсіх нас тэмы. Скажам, адаптацыя жытла да патрэб людзей з абмежаванымі магчымасцямі. Ставілася задача вырашыць, які змяніць параметры памяшкання, як узгадніць гэта з нарматыўнай дакументацыяй... Альбо розныя варыянты балконаў і лоджый у кантэксце фасада будынка. Гэта была творчая лабараторыя, і я стала вельмі на м’яне паўплывалі.

Што да мяне... Менавіта ён натхніў мяне напісаць дысертацыю, і я стала ягонай першай суіскальніцай. Ягоныя словы пра тое, як важна паступова будзь няўхільна ісіці да мэты, адкідаючы ўсе сумневы, тады вельмі на мяне паўплывалі.

І яшчэ адразу ўразіла тое, што ў Вальмена Мікалаевіча і блізка не было сабізму, хачя, калі мы пазнаёміліся, ён быў ужо знакамітасцю. Яго інтэлігентнасць не дазваляла, каб ён ставіў сябе вышэй за іншых. І менавіта прастасць стасункаў з ім выяўляла ягоныя глыбокія культурныя карані.

Ён быў чалавекам пазытыўным і прагрэсіўным. Вельмі зычлівым, галантным, ветлівым, здатным адчуваць натуру іншага. Чалавекам глыбока культурным літаральна ва ўсім — і ў паводнінах, і ў маўленні, і ў жыцці.

Таццяна РАК, дацэнт БНТУ Падрыхтаваў Ілья СВІРЫН

Неяк Анатоль Вараб'ёў, кіраўнік Заслужанага амаатарскага калектыву Рэспублікі Беларусь, народнага ансамбля танца «Радасць», так адазваўся аб сваім ансамблі: ««Радасць» — гэта прафесійны калектыв з шылдай «самадзейны ансамбль». І тым самым, безумоўна, вельмі дакладна сфармуляваў сваю творчую пазіцыю.

«Радасць» першага з першых

За плячымі гэтага творцы — гады ўпартай працы, настойлівых пошукаў, адданасці і поўнай самадачы любімай справе — справе развіцця і праўтання беларускага харэаграфічнага мастацтва. 30 кастрычніка 2021 года народны артыст Беларусі, кавалер ордэнаў «Дружбы народаў» і «Франциска Скарыны» Анатоль Міхайлавіч Вараб'ёў адзначаў 80-годдзе.

Усё, што рабіў і робіць Анатоль Міхайлавіч, адзначана спецасаблівым знакам якасці. Ён заўсёды ставіць перад сабой высокія мэты і выкладвае на поўнай для таго, каб іх дасягнуць і пераадолець. Сёння яго калектыв — гэта імя, сапраўдны культурны здытак Брэста і Беларусі. «Радасць» — гэта менавіта «яго калектыв», выцелены яго працамі, яго талентам, яго незвычайнай волі да стварэння яркай творчай адзінкі ў культурнай прасторы нашай краіны.

Як можна ахарактарызаваць 60-70-я гады ў беларускім харэаграфічным мастацтве, калі пачынаў свой творчы шлях Анатоль Міхайлавіч? З аднаго боку, гэта час утварэння прафесійных дзяржаўных калектываў, з другога боку, магутная хваля з'яўлення і развіцця самадзейных ансамбляў. У кожным Доме культуры, пры клубах буйных прадпрыемстваў па ўсёй краіне ўзніклі і працавалі хоры, танцавальныя групы, інструментальныя ансамблі, да ўдзелу ў якіх прыцягвалі самыя розныя пласты насельніцтва. З 1963 года шырокае распаўсюджванне атрымала практыка адкрыцця «народных філармоній», якія арганізуюць канцэрты і гастролі самадзейных калектываў. Так, гэта быў жыватворны час для ўваблення ўсіх сваіх творчых памкненняў, калі ты запатрабаваны, цябе падтрымліваюць і ўспяляюць заахочваюць, але ж, з іншага боку, была і небяспека згубіцца, растварыцца ў вялізны моры іншых, зусім не дрэнных калектываў і таленавітых артыстаў.

У горад Брэст Анатоль Міхайлавіч трапіў у 1967 годзе, і перад ім адразу паставілі сур'ёзную задачу: прыняць на сябе кіраўніцтва гарадскім самадзейным танцавальным калектывам, які ўжо існуе з 1962 года. Яркі ўзлёт і сур'ёзныя праблемы ансамбля — вось тое, што дасталася ў спадчыну 26-гадоваму маладому чалавеку. За плячымі ў яго была кар'ера артыста дзяржаўных харэаграфічных калектываў і некалькі гадоў кіраўніцтва самадзейным ансамблем танца «Юнацтва» ў горадзе Баранавічы. Ён павінен быў знайсці падыход да ўжо існуючага складу і пераканаць танцораў у свайму прафесійнай кампетэнцыі, у тым, што, дзверычышы яму, яны змогуць дасягнуць высокага майстэрства.

Ён бліскава справіўся з гэтай задачай і, больш за тое, літаральна праз некалькі гадоў здолеў знайсці і выпрацаваць свой індывідуальны харэаграфічны почырк, тое, што робіць «Радасць» вядомым, ні да каго не падобным ансамблем характэрнага танца і дагэтуль.

Для маладога і амбіцыйнага хореографа не было сумневаў у тым, з

Калектыв народнага ансамбля танца «Радасць».

чаго неабходна пачаць: «Фундамент для самадзейнага калектыву — гэта дысцыпліна! Маеш сэрца да танца — будзь ласкава адказна ставіцца да сваёй справы. Няма месца спазненням, тым больш нез'яўленню на рэпетыцыю. Так, усё было даволі жорстка, але гэта дало свой плён». Зусім за кароткі час сфармаваўся касцяк ансамбля, людзі таленавіты і неабаяковыя, з якімі можна было тварыць, эксперыментавалі, выкладвалі і атрымлівалі ад іх аддачу. За 55 гадоў працы ў Анатоль Міхайлавіча змянілася не менш як 9 танцавальных складаў, якія захоўваюць і перадаюць ад пакалення ў пакаленне традыцый ансамбля. Адна з такіх традыцый: «Ансамбль — гэта сям'я. Я тата, танцоры — мае дзеці. Я заўсёды літаральна ўдзельнічаю, што трэба паважліва ставіцца адно да аднаго, нельга хаміць, нельга абражаць, нельга варагаваць. Уцякайце ад зайздрыцы, бо ў нас агульніны інтарэсы, мы павінны несці са сцэны прыгажосць і мастацтва».

Не было сумневаў і ў тым, як дасягнуць неабходнага ўзроўню выканальніцкага майстэрства, той самай тэхнікі, якая дазваляе ўвабляць арыгінальны харэаграфічны ідэйны ансамбль, я апрапаў рэпетыцыйную форму, круціў піруэты, рабіў трукі. Я заўсёды мог паказаць тое, чаго хацў дабіцца ў руху танцора, і дамагаўся гэтага. У харэаграфіі ёсць рэчы, якія на палыха паказваць немагчыма, вельмі важныя наглядны прыклад. Для таго каб трымаць сябе ў форме, для выпраўкі і добрага корпуса важная класіка. Пасля ідзе пераход да на-

роднага танца, бярэцца канкрэтная камбінацыя, і яна адрацоўваецца. Важна дабіцца чысціні і дакладнасці руху, каб абсалютна выключыць фальш і мазню. Гэта можа быць доўгі і нудны працэс, але без яго — нікуды. У працы з жаночай групай дапамагаў жанка, заслужаная артыстка Беларусі Марыя Ігнаціўна Гулінская, у мінутым артыстка Дзяржаўнага ансамбля танца. Менавіта яна прыўнесла зачараванне і жаночасць, мяккасць у пластыцы рухаў танцорак. Яна стала салісткай ансамбля, тым прыкладам і стрыжнем, на які можна было аб'аперсіся».

Самае важнае для калектыву — рэпертуар; яго трэба шукаць, прыдумляць, збіраць і захоўваць. Тут спатрэбіўся балетмайстарскі досвед пастаноўкі танцаў у ансамблі «Юнацтва» (г. Баранавічы). Напрыклад, знакаміта кампазіцыя па матывах рускіх народных танцаў «За акаліцай», якой да гэтага часу апантана агладзіруюць глядачы і ў нас, і на замежных гастролі. У пошуку новых, свежых ідэй, па

Заслужаныя артысты Беларусі Марыя Гулінская і Іван Засімовіч.

прыкладзе Генадзі Ціговіча, які казаў, што «вытокі трэба шукаць у куфрах», Анатоль Міхайлавіч адпраўляецца ў этнаграфічныя экспедыцыі. Назірае за пластыкай, манерай выканання, знаходзіць той самы «фалькlorны код» танца, які дапаможа данесці да глядача народны характар мастацкімі сродкамі.

Так з'явілася выдатная харэаграфічная кампазіцыя «Дажджыні» з запальнай «Ойрай». Тут і «этнаграфічная інтанацыя», і тонкі густ у яе абагульненні і ўвабленні, і дакладнасць касцюма, у аснову якога былі ўзятыя сапраўдныя андаракі (славянская жаночая адзежа тыпу спадніцы. — «К»), знойдзеныя ў куфрах майстрых у Маларыцкім раёне. Аштурхнуўшыся ад тых знаходак, Анатоль Міхайлавіч стварэў праграму «Святы і абрады беларусаў», дзе ў чарадзе маляўнічых замалёвак змяняюць адзін аднаго «Каляды», «Вяснянка», «Купальская расподыя», «Кірмаш» і інш.

Рэпертуар «Радасці», створаны балетмайстарскім натхненнем

Адметная асаблівасць «Радасці», і ў тым вялізная заслуга Анатоль Міхайлавіча, — гэта выразны артыстызм танцораў. У калектыве практычна няма статыстаў, кожнаму балетмайстар умее знайсці яго характэрны вобраз, раскрыць закладзены ў ім акцёрскія здольнасці і дапамагчы выказаць іх харэаграфічнымі сродкамі: «Кожны чалавек — артыст, трэба толькі адкрыць яго магчымасці. Гэта цяжка, але спрабаваць трэба заўжды. Акцёра з танцора трэба выкалупваць, як разнікі з булкі. Танцор не можа быць халодным, ён павінен пасылаць бітоўкі ў залу, інакш у ім няма сэнсу. Гэта сумна, калі танчаць выразна, роўна, а душы няма. Заўсёды кажу танцорам: вы павінны глядзець у вочы глядачу і падаваць магутны энергетычны пастыль. Калі няма аддачы — гэта пусты калектыв. І гэтага трэба пазбягаць усляка».

«Радасць» — гэта ансамбль, сцэнічныя праграмы якога заўсёды відэвішчыны і арыентаваны на глядача. Не мае калектыву такога канцэрта, дзе ў фінале зала б не скандавала «браву». Сакрэт такога поспеху заключаны ў асаблівым таленце рэжысёра, які мае Анатоль Міхайлавіч. Ён беспамылкова адчувае форму і кампазіцыйную лінію і ў пабудове танца, і ў складанні праграмы выступлення ў цэлым. І ведае цалкам дакладна, як якасна і густоўна падаць харэаграфічнае майстэрства свайго калектыву, як падарыць глядачу радасць зносін з мастацтвам. Тым больш мае багаты досвед рэжысёрскай працы на разнастайных гарадскіх, абласных, рэспубліканскіх і міжнародных канцэртах і святах.

Цяжка пісаць пра творчасць Анатоль Міхайлавіча і не звярнуцца да слова «унікальны». Ён адзіны на сённяшні дзень народны артыст Беларусі, які заслужыў гэтае званне працай з самадзейным калектывам. Яго «Радасць» стала першым беларускім ансамблем танца, з якім стаў супрацоўнічаць прэзідэнт Міжнароднай рады арганізацыі фальклорных фестываляў Філіп Босан. Яго «Радасць» паспяхова гастралювала больш чым у 35 краінах свету, і географія паездкаў дзівіць — ад Амерыкі да Азіі, больш за 115 выездаў за мяжу, дзе былі і Мексіка, і Індыя, і Тайвань, і ЗША, практычна ўсе еўрапейскія краіны. Яго «Радасць» і сёння самыя яркавыя танцавальныя калектывы Брэстчыны, і гэта бюспрэчна!

Унікальны Анатоль Міхайлавіч яшчэ і таму, што менавіта ён трымае сёння калектыв у якасным творчым стане, выношвае планы новых пастановак, унікае ў шякцкія рэпетыцыйнага працэсу, хваляецца за сваіх артыстаў на канцэртах. Ён адухаўляе сваім талентам жывіць ансамбль і перадае маладым пакаленням сваю бязмежную любоў да народнага танца і беларускай культуры.

Наталія ДРОЗД, Брэст

(Заканчэнне. Пачатак у № 46, 2021)

Мы працягваем знаёміць чытачоў “К” з жыццямі беларускага кампазітара Міхала Грушвіцкага.

Зміцер ЮРКЕВІЧ / Фота аўтара

Народжаны не там і не тады

Да сённяшняга дня з лёгкай рукі гісторыка Аляксандра Ельскага, які быў бліжнім сваяком Грушвіцкага і аўтарам яго некролага, лічылася, што кампазітар нарадзіўся ў Выганічах 29 лістапада 1828 года. Гэтая ж дата выбіта на помніку Грушвіцкага, які можна пабачыць на ракаўскіх могілках. Але ў знойдзенай нам метрыцы хросту Міхала-Андрэя-Фелікса сьвярджаецца, што нарадзіўся ён у Мінску 30 лістапада (па сённяшнім календары 12 снежня). Ахрысцілі яго 13 (25) снежня ў мінскім фарным касцёле Імя Найсвяцейшай Дзевы Марыі. Чаму не Выганічы? Логіку башкоў зразумець можна. Зіма. Ад Выганічаў да маленькага мястэчка Ракаў некалькі кіламетраў — не самай лепшай дарогай. А Мінск — сталіца губерні, дзе дакладна не было недахопу ў добрых лекарах, бо гэце дзіця — першанец у недасведчаных башкоў. Ды яшчэ і праца Рудольфа Грушвіцкага ў судзе. Хроснымі башкамі будучага кампазітара сталі Францішак Ксаверы Рьльскі (дзед з боку маці) і Кацярына Пішчала. Асістэнтам на хросце сталі Рудольф і Тэжля Пішчалы (дзедзі Кацярыны), Ян і Караліна Набароўскія, Вінцэнт Шалкоўскі і Элеанора Каменская. Акрамя Міхала, у Грушвіцкіх нарадзіліся яшчэ дачкі — Юзафа Зафея (1831) і Аляксандра Кунегунда (1833) (нарадзіліся ў Выганічах і былі ахрышчаны ў Ракаве). Аб тым, што было яшчэ дзве дачкі — Аліна і Марыя, згадвае літаратурнаўца Язэп Янушкевіч.

Пішчалы, Каменскія, Ратынскія, Рэйтаны і Янка Купала

Неабходна сказаць некалькі слоў пра асоб, згаданых у метрыцы. Усім нам добра знаёма месца, адкуль выдзе звычайна стаяць нашай краіны — Мінск. Сёння гэта вёска Гарадзішча, у некалькіх кіламетрах ад МКАД. Само старадаўняе гарадзішча з магуннымі валамі, якое стаяць на сучаснай ракі Менкі і ручая Дунай, крыху ўбаку ад вёскі. Дык вось, менавіта ў валах старога Менска некалькі сот год стаяла сядзіба роду Пішчалы. Кацярына Пішчала (з Прысецкіх) — удава Станіслава, мінскага рогмістра. Тэжля — іх дачка, была пахавана ў 1877 годзе на Кальварыйскіх могілках побач з сёстрамі (іх магілы захаваліся). Дарэчы, там жа, на Кальварыі, у май

Міхал Грушвіцкі, кампазітар з-пад Ракава

Скарб, знойдзены ў свінарніку, — клавікорд Грушвіцкіх (Ракаў).

1812 года знайшоў апошні спачын дзед кампазітара, таксама Міхал Грушвіцкі. Больш падрабязна спынімся на асобе **Рудольфа Пішчалы**. У 1827 годзе ён стаў старшынёй 1-га Дэпартаментна Мінскага галаўнога суда. Да таго часу ён займаў тую ж пасаду, толькі ў 2-м дэпартаменце, тым самым, дзе да 1812 года быў судзей і заданы дзед кампазітара Міхал Грушвіцкі (нагадаю, што яго жонка — **Юлія Каменская**). У 1835 годзе Рудольф Пішчала быў абраны мінскім “уездным прадводіцелем дворянства”. Як адкрыў архівец Зміцер Дрозд (кніга “Таямніцы Дуніна-Марцінкевіча”), у 1836 годзе менавіта Рудольф Пішчала фактычна вырваў з лап царскіх жандараў (узьяў на парукі) будучага беларускага класіка, а тады крыміналіста Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Той апынуўся за кратамі, бо палазраваўся ў падробцы дваранскіх дакументаў. І вызваліў ён яго з вязніцы, якую сам незадоўга да таго пабудаваў (Пішчалаўскі замак, або “Валадарка”). Калі б не гэта “пішчалаўская рука дапамогі”, невядома, як бы склаўся лёс пісьменніка. Жанаты Рудольф быў двойчы. Першая жонка — **Юлія Ратынская** (дарэчы, другая жонка кампазітара Міхала Грушвіцкага таксама была з Ратынскіх). Але пасля шматгадовага жыцця так і не нарадзіла яму нашчадкаў. Таму ён развёўся і ажаніўся з Сафіяй Каменскай, дачкой мінскага віцэ-губернатара Людвіка Каменскага (яго жонка Ізабэла Фергюсон-Тэпэр была дачкой славагата варшаўскага банкіра шатландскага паходжання Пятра Фергюсона, крэдытара кара-

ля Станіслава Панятоўскага. Брат Ізабэлы Вільгельм, кампазітар і музыкант, стаў пры рускім двары капельмайстрам і выкладчыкам спеваў у Імператарскім Царскасельскім ліцэі пушкінскага часу). Праўда, і гэты шлюб аказаўся бясплодным. Таму род Пішчалы скончыўся са смерцю Рудольфа. Дарэчы, Сафія, каб пайсці за Пішчала, таксама развядлася з першым мужам, былым вайскоўцам Дамінікам Рэйтанам (пляменнік Тадэвуша Рэйтана). Дамінік Рэйтан, пакінуў жонкай, змог вырасіць траіх дзетак годнымі людзьмі. Што да Набароўскіх... ці не тыя гэта Набароўскія, у якіх у другой палове XIX стагоддзя дзед Янкі Купалы Ануфрый Луцэвіч арандаваў зямлю ў фальварку Раговічы? Цікава, што паэзій бацька Янкі Купалы, Дамінік, арандаваў зямлю ў Здыаўскіх, род якога быў у влікнім сяброўстве з Грушвіцкімі.

Віленскі шляхецкі інстытут

У 1840 (1841) годзе башка адлаі Міхала ў Віленскі шляхецкі інстытут, вышэйшую навучальную ўстанову ў былым ВКЛ. Паступіў туды маглі толькі дзеці лаяльных да расійскіх уладаў заможных шляхціцаў. Сярод тых, з кім Міхал вучыўся ў адзін час — былі Міхал Ельскі (вядомы ў будучым кампазітар, скры-

пач), браты Каліноўскія — Юзаф (пазней “святый” каталіцкага касцёла) і Віктар (яго надмагілле і камень Алама Міцкевіча — адзінае, што засталася ад маентка Каліноўскіх у Студзёнках, гл. “К” № 18, 2021), Лявон Ваньковіч (муж Паўліны Манюшкі, стрыечнай сястры кампазітара Станіслава Манюшкі, гл. “К” № 28, 2020), Фартунат Святарэчкі, яшчэ адзін аднакласнік Грушвіцкага, гаспадар Маліноўшчыны, быў братам Брыгіды —

іншыя выпускнікі інстытута, з-за цяжкай хваробы давялося развітацца. Вярнуўшыся на радзіму, у лютым 1850 года Грушвіцкі змахнуў пыл з патэнта і паступіў на працу ў канцэлярню Віленскага грамадзянскага губернатара, а ўжо ў кастрычніку выйшаў загал аб наданні яму чына “коллежскаго регистратора со старшинством”. Узыход па кар’ерных сходах рэгістратара Грушвіцкага завершыўся хутка. У 1852 годзе цяпер ужо пісар Мінскага сумленнастага суда Грушвіцкі амаль сем месяцаў адсутнічаў на службе. Была завездзена крымінальная справа, у ходзе якой высветлілася, што ў гэты час быў ён ў маентку башкоў. А праз некалькі месяцаў, у 1853 годзе, Міхал Грушвіцкі ажаніўся са Станіславай Ельскай, дачкой

ны побач з башкам у Ракаве) і Эдмунд Клеменс (1856) і дачкі Марыя і Ванда. Смерць любай жонкі ў 1860 годзе Міхал Грушвіцкі перажываў вельмі моцна. Але неабходнасць “даць дзецям маці” паштуркнула Міхала ажаніцца ў другі раз.

Паўторны шлюб

9 (21) верасня 1862 года ў Красным (блізу Маладзечна) Міхал Грушвіцкі, удавец 34 год, стаў мужам **Леакадзі Ратынскай**, 24 год, дачкі Эдварда Ратынскага і Міхаліны Калантай. Ратынскія гербу “Крыўда” — стары беларускі род — з 17 ст. валодалі бліжэй да Выганічаў Перажырамі. У шлюбе з Ратынскай нарадзілася яшчэ двое дзетак — Багдан Габрыэль (1870) і Сідалія (1876).

Бюст Міхала Грушвіцкага, скульптар Фелікс Янушкевіч (Ракаў).

Помнік Міхалу Грушвіцкаму (Ракаў).

Помнікі Рудольфу і Сафіі Пішчалам (Гарадзішча).

Метрыка хросту Міхала Грушвіцкага.

жонкі Тамаша Зана. За час існавання інстытута (1834—1863) праз яго сцены прайшло каля 3637 вучняў з усіх куткоў Беларусі ды з такіх вядомых нам шляхецкіх родаў (Рэйтаны, Дамейкі, Тышкевічы, Орды, Булгакі і і інш.), што цікавых сувязей можна знайсці яшчэ нямала.

Няўдалая кар’ера чыноўніка

Скончыўшы ў 1848 годзе інстытут з адзнакай “выдатна ў навуках і паводзінах”, Міхал атрымаў патэнт на чын коллежскага рэгістратара (XIV клас «Табеля о рангах»), які дазваляў уступіць на грамадзянскую службу. З мэрамі аб працягу адукацыі ў Санкт-Пецярбургскім універсітэце, куды трапілі некаторыя

Карая (скрыпача-аматара). Яе браты — Міхал Ксаверы (скрыпач, кампазітар) і Аляксандр (гісторык, фальварыст, этнограф і актыўны прапагандыст народнай цвярозасці). Іх траюрадны дзядзька Людвік быў жанаты з Кунегундай з Манюшкаў (цётка кампазітара Станіслава), дзякуючы чаму парадніліся Грушвіцкія з Манюшкамі. Праўда, у лістах кампазітара Станіслава Манюшкі імя Міхала Грушвіцкага не згадваецца. Затое згадваецца “нейкі Ратынскі” (верагодна, блізкі сваяк Грушвіцкага), які спярша быў выхавателем у дзяцей Манюшкаў (пляменнікаў кампазітара), а потым з нейкай прычыны пакліяўся “знішчыць род Манюшкаў”(!). У шлюбе з Ельскай у Міхала нарадзіліся сыны Караль Бернарда (1854—1916, пахава-

Амаль да самай смерці (Ракаў, 5 (17) сакавіка 1904 года) жыў Міхал Грушвіцкі ў Выганічах, вёў разам з жонкай сціплае вясковае жыццё, поўнае гаспадарчага клопату. Жонка Міхала памерла не ў 1912 годзе, як сама пішуць, а 12 (24 сакавіка) 1909 года, маючы 74 гады. Захаваўся яе пракліны некролаг, напісаны сябрам сям’і Аляксандрам Ельскім. Але магла яе на ракаўскіх могілках згубілася. Дарэчы, могілкі патрабуюць талакі, бо самая старая частка, якая поўна захоўвае не адну гістарычную тэмаціцу, патане ў хмызавым гушчары.

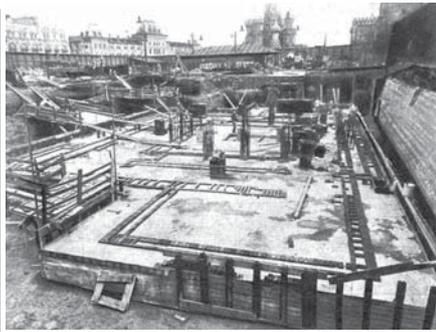
Творчая спадчына Грушвіцкага

Смерць першай жонкі прымушала Грушвіцкага змагацца са страшным смут-

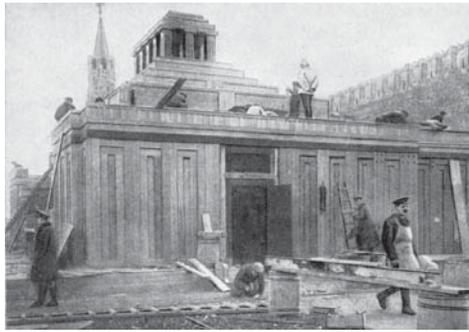
кам. І менавіта на гэты час, як пісаў літаратуразнаўца, філосаф і рэктар Віленскага ўніверсітэта Мар'ян Здзяхоўскі (Здзяхоўскія валодалі Ракавам і былі ў сяброўскіх адносінах з Грушвіцкім), прыпалі спробы Грушвіцкага спалучыць музыку і паэзію. Так на свет з'явіліся ІV частка “Дзядоў” Адама Міцкевіча, “Каспер Карлінскі” і “Лірнік вясковы” Уладзіслава Сыракомлі, “Званы для Глухіх” Габрыэлі Пузыні і розныя дробныя творы Дэатымы (Ядзвігі Лушчэўскай, паэтыкі і навілісткі, гаспадыні літаратурнага салона ў Варшаве), Марыі Канапіцкай (паэтка, вельмі вядомая пісьменніца, сяброўка не менш вядомай пісьменніцы Элізы Арэшкі), а таксама іншых паэтаў, аздоблення музыкай Грушвіцкага. Магчыма, былі нейкія творы і на вершы паэта Цыпрыяна Норвіда. Далёка не усё, што Грушвіцкім было створана ў гэтым кірунку, выйшла з друку. А вось верш “Малітва” паэта Міхаіла Лермантава з музыкай Грушвіцкага, падобна, быў надрукаваны ў Мінску. Толькі не знойдзены яшчэ. Творы, якія выйшлі з друку, як правіла, мелі прысвячэнне пэўнай асобе з сяброўскага кола. Напрыклад, сядо адшуканых музыкантаў і Святленой Немагай твораў Грушвіцкага для фартэпіяна ёсць “Паланэз” і “Мазурка” для Юліі Расахацкай, “Маня-полька” для дачкі Марылі, “Эмілія-полька” для Эміліі Гнаінскай, “Салонная мазурка” для старога сябра і швагра Міхаіла Ельскага, “Чатыры арыгінальныя мазуркі” для Сідалі Свіды, Эдмунда Здзяхоўскага, Луізы Савіцкай, Цэліны Гнаінскай, “Запрашэнне да вальса” Міхалу Брасцюскаму, а таксама “Вальс-заклад” і “Паланэз на шлюбную ўрачыстаць” і песня “Ты” на верш невядомага паэта. На сёння знойдзена 12 твораў кампазітара, якія ў 1873 і 1879 гадах друкаваліся ў Мінску, Санкт-Пецярбургу і Варшаве.

Эпілог

Завершым мы наша апаўданае словамі музыкантаў Святлены Немагай: “Жыццёвы шлях і творчую спадчыну Міхаіла Грушвіцкага вобразна можна назваць апошнімі промянямі ліцьвінскай музычнай культуры, якія на схіле рамантичнай эпохі адзіны адным паволі засалі. Але, патухаючы, азаралі небасіла нашага музычнага мастацтва ясным, глыбокім і духоўна багатым святлом. Гэтае ж святло вытрамьевае музыку Станіслава Манюшкі, Фларыяна Міладоўскага, Напалеона Ордэ, Казімежа Крашчэўскага, Міхаіла Ельскага. Творы Міхаіла Грушвіцкага, што адцяняюць яшчэ адну яркую старонку музычнага мінулага Беларусі, знаходзяць выразны паралель з сямействам гэтых кампазітараў даўняга Вялікага Княства”.

Будаўніцтва каменнага Маўзалея. Жалезабетонная пліта падмурка з выкладзеным на ёй цэглай планам Маўзалея.

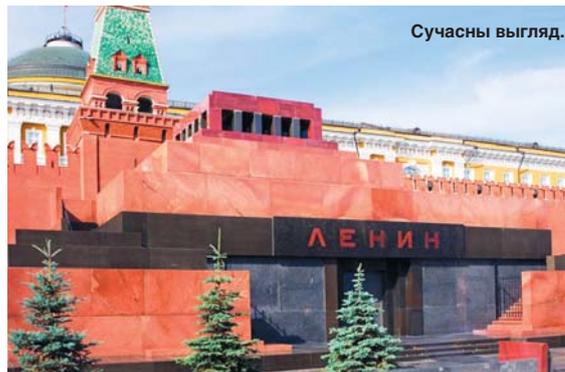
Будаўніцтва другога драўлянага Маўзалея.

“Тэрмінова выслаць камень...”

91 год таму былі завершаны работы па ўзвядзенні ў Маскве на Краснай плошчы помніка-маўзалея У.І. Леніну, у якіх прымалі ўдзел беларусы.

Напэўна, мала хто ведае, што ў будаўніцтве гэтага вядомага ўсім свеце помніка архітэктары ўдзельнічала і наша рэспубліка. У 1929 годзе падчас будаўніцтва маўзалея кіраўніцтвам СССР было прынята рашэнне, што калоны, якія згодна з праектам падтрымліваюць верхнюю вяночную пліту, павінны быць выкананы з камянеў кожнай савецкай рэспублікі. 19 жніўня Савет Народных Камісароў Беларускай ССР атрымаў з Масквы ліст-тэлеграму аб тэрміновай адпраўцы на будаўніцтва маўзалея дзюво каменных калон памерам 150 х 40 х 40 см. Гэты ліст 23 жніўня СНК БССР накіраваў у Акадэмію навук рэспублікі рэзальцыйнай намесніца старшыні СНК С.Б. Карпа: “Геолкому Акадэміі навук. Срочно выслать камень требуемого цвета”.

Толькі 30 жніўня вучонымі акадэміі быў падрыхтаваны адказ, што ў Беларусі няма неабходных камянеў. Прытым ён напісаны так “заразумна”, што старшыня Саўнаркама БССР Мікалай Галадзед прама на лістку зрабіў наступны запіс (арфаграфія і пунктуацыя арыгінальных лістоў захаваныя тут і далей): «Раз'ясніць падпісаўшаму гэту адносіну, што Саўнарком БССР не вучнёўская аўдыторыя для неўразуміцельных лекцый аб “фенаскандэі і эратычных валунах”, а такая ўстанова, даручэнні якой абавязковы для выканання ўсімі ўстановамі, у тым ліку і Акадэміяй. Лічу, што такія бяздушныя адносіны з боку геалёгічна-нага камітэту да выканання такой пачэснай ролі як ўдзел у пабудове Маўзалея т. Леніна. Запрасіць асабіста прэзідэнта Акадэміі Навук т. Ігнатоўскага даць заключэнне аб тым, якія

Сучасны выгляд.

пароды могуць быць паслааны ў Маскву для будаўніцтва Маўзалея Леніна і даручыць Геолкому выслаць іх, звязваючыся з адпаведнымі арганізацыямі ў Маскве па сутнасці пасылкі цвёрдага камяня. Даручыць РСІ (Рабоча-Сялянская Інспекцыя. — заўв. аўт.) расьсьледаваць і прыцягнуць да адказнасці вінаватых у запісаным выкананні даручэння Саўнаркама і чаму адказ ішоў з Акадэміі цэлы тыдзень”.

Але сакратарыят СНК БССР, у сваю чаргу, накіраваў у акадэмію ліст з вышэй памянёнай рэзальцыйнай М.М. Галадзед толькі 12 верасня, за што адказныя асобы сакратарыята пазней таксама будуць прыцягнуты да адказнасці. На наступны дзень ужо сама прэзідэнт акадэміі У.І. Ігнатоўскі інфармуе СНК, што экспедыцыя для адшукання камянеў на пабудову маўзалея Леніна накіравана па раёнах рэспублікі. А 14 верасня сакратарыят акадэміі даведкаў за подпісам акадэміка Уладзіслава Ластоўскага паведамляе, што камень патрэбных памераў, колеру і цвёрдасці знойдзены паблізу Мінска ў мясцовасці Дразды і што дзеля праверкі яго з боку будаўнічай прыгоднасці акадэмія звярнулася да інжынера Шаркова — будаўніка Дома Ураду.

А тым часам 17 верасня 1929 г. камісія Рабоча-сялянскай інспекцыі разгледзела справу аб дастаўцы ў Маскву

дзюво калон з прыроднага камяня для будаўніцтва Маўзалея Леніна. Калегія адзначыла, што “заключэнне Акадэміі навук ад 30 жніўня 1929 года мела характар адпіскі ў форме навуковага трактату аб гістарычных паходжаных парод і адкладаў на паверхні і глыбіні зямлі Беларусі без канкрэтнага месца знаходжання і вычэрпваючай пароды камяня ў судавяднасці з прапановай ураду”.

Калегія прапанавала прыцягнуць часова выконваючага абавязкі віцэ-прэзідэнта акадэміі Аляксея Захаравіча Казачка і дырэктара геалагічнага інстытута Міхаіла Фёдаравіча Бліадуху, а таксама вінаватых з боку кіраўніцтва справамі СНК БССР да адміністрацыйнай адказнасці.

Здавалася б, меры прыняты, камяні знойдзены. Заставалася толькі расцілаваць іх на патрэбныя памеры і накіраваць у Маскву. Але дакументы архіва сведчаць аб тым, што на гэтым гісторыя з камянямі не скончылася.

Напэўна, тыя камяні, што былі знойдзены пад Мінскам, па сваёй вартасці паводле заключэння спецыялістаў не адпавядалі патрабаванням будаўніцтва Маўзалея. Таму ўжо 12 лістапада 1929 года адбылося пасяджэнне СНК БССР з усім тым жа пытаннем: “Пра вышуканне і адпраўку ў Маскву калёных камянеў на пабудову

маўзалея Леніна”. Пастановай СНК даручалася Белдзяржбуду і Горнай групе пры Саўеце Народнай Гаспадаркі БССР прыняць самы актыўны ўдзел у гэтай справе.

22 лістапада Вышэйшы Савет Народнай Гаспадаркі рэспублікі інфармаваў СНК БССР аб тым, што каля мястэчка Асвея Полацкай акругі знойдзены камяні адпаведных памераў і добрай якасці па цвёрдасці. Пасля іх апрацоўкі пяць штук будуць высланы ў Маскву.

Здаецца, на гэтым можна было б ставіць кропку. Але ў архіўнай справе знаходзім яшчэ адзін дакумент аб гэтай зацягнутай гісторыі — пісьмо Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта СССР ад 10 мая 1930 года на імя старшыні СНК БССР: «Комиссией по постройке Мавзолея В.И. Ленина было поручено тресту “Минеральсррьё” войти в сношение с аппаратами Союзных Республик и получить от последних несколько камней для Мавзолея В.И. Ленина. До настоящего времени не все выполнили заявку треста. Прошу отдать распоряжение о добыче и доставке в Москву не позже 5 июня двух камней от Вашей Республики».

СНК БССР тэрмінова правадзіць дазnanне, і 24 мая 1930 года старшыня Саўнаркама БССР Мікалай Галадзед падпісвае адказ сакратуру ЦВК СССР А.С. Енуцідзе: «Камень для Мавзолея послан Белорусской Академией наук ещё 23 января 1930 года (накладная №378504) по адресу: Московская контора АО «Транспорт». Копии всех документов о высылке камней посланы в Постоянное представительство БССР при правительстве СССР с предложением срочно выяснить причины непополнения их Минеральсррьём».

Спаздземся, што беларускія камяні тады знайшлі. А ці былі яны ўсталяваны ў якасці калон, якія трымаюць вянец-пліту маўзалея? На гэтае пытанне, паважаныя чытачы, няхай адкажуць экскурсаводы, калі вы наведаеце Красную плошчу ў Маскве.

xxx

Дарэчы, існуе яшчэ адна гісторыя, звязаная з удзелам Беларусі ў будаўніцтве Маўзалея Леніна. Ёсць пад Гомелем вёска Грабаўка, дзе з даўніх часоў працавалі ўмельцы-муляры. Яны часта вязалі ў старыя рускія гарады, узводзілі там гарадскія сцены, храмы, іншыя пабудовы. Шырока вядомых беларускіх майстроў запрасілі ў 1929 годзе ў Маскву, калі пачалі разбіраць драўляны маўзалеі для будаўніцтва новай усыпальніцы з камяня і граніту. Бригада паспяхова справілася з адказным заданнем. За дэтарміновую зладу працы грабаўцы атрымалі падзяку ад урадавай камісіі па ўзвядзенні Маўзалея, а таксама падарункі: дразны на касцюмы і явялыя боты.

Першыя цагляны з подпісамі беларускіх будаўнікоў навешаны ляглі ў сцены Маўзалея. А брыгадзір Мікіта Фаманюк ад сябе яшчэ і прыпісаў: “Товарищ Ленин, ты всегда живешь!”.

Генадзь БАРКУН,
гісторык

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63
(экскурсійнае бюро)

Пастаянныя экспазіцыі:

- Старажытнабеларускага мастацтва;
- Мастацтва Беларусі XIX ст.;
- Мастацтва Беларусі XX ст.;
- Рускае мастацтва XVIII — XX стст.;
- Мастацтва Еўропы XVI — XX стст.;
- Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;
- 50 шэдэўраў.

Выставы:

- Выставачны праект "Перадзвіжнікі. Рэалізм. Асвета. Бізнес".
- Выставачны праект, прысвечаны 100-годдзю Віленскага Беларускага музея імя Івана Луцкевіча. Да 12 снежня.
- Выстава "Аркадзь Астаповіч. Да 125-годдзя з дня нараджэння". Да 19 снежня.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА". КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОУХ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 358 88 78

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

Выстава:

- **Культура і мастацтва першай паловы XIX ст.**
- Выстава "Архітэктура і пейзаж". Да 14 студзеня 2022 г.
- Выстава аўтарскай лялькі Ірыны Пракоф'евай "Увасабленне". Да 15 студзеня 2022 г.
- Тэматычныя праграмы для дзяцей і дарослых. Кожная субота кастрычніка 11:00, 13:00, 15:00, 16:30
- Спектакль тэатра ценяў "Сядзібны прывід". Кожную суботу а 12-й і 16-й гадзінах.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Беларускае золата" да 14 студзеня 2022 г.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАў РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Някрасава, 3.
Тэл.: 399-09-78

- Час працы: серада-нядзеля з 12:00 да 20:00
- Творчы праект МОЙ.АРХЕА. АВАНГАРД.
- Выстава «Сучаснае Еўрапейскае мастацтва» — калекцыя падарункаў аўтараў з фонду Нацыянальнага Цэнтра сучасных мастацтваў.

Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47.
Час працы: серада-нядзеля з 12:00 да 20:00

- Выстава «Рафаэль. Эпоха рэнесансу».

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (8) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66.

Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30), панядзелак — выхадны.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Руіны стралялі...".
- Часовая экспазіцыя "Бітва за Маскву. Неўміручасць подзвігу".

ДЗЯРЖАЎНАЯ ўСТАНОВА "НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНИК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19
тэл.: +375177020602, 20660, +375295518051, +375291903149

- **Палацавы ансамбль:**
- Пастаянная экспазіцыя.
- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманіяль нясвіжскага двара" — у складзе пастаяннай экспазіцыі.
- Віртуальная выстава "Нясвіж — здабытак сусветнай культуры".
- Выстава "Добрыя весткі. Паштовае карэспандэнцыя XX ст." З 1 снежня 2021 г. па 28 лютага 2022 г. у Малой выставачнай зале Палацавага ансамбля.
- Майстар-клас «Навагодняе ўпрыгожванне». Дадатковая інфармацыя і броніраванне па тэлефоне: +375 1770 2 39 55, +375 1770 2 21 47.

Рагуша:

- г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3
- Пастаянная экспазіцыя.
- Случкая брама:** Падробязную інфармацыю можна даведацца па тэлефоне (+3751770) 20602. (+3751770) 20660 альбо на сайце niasvizh.by.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У госці да Пяне Каханку".

- Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дваіх "Інтрыгі Купідона".
- Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.
- Музейная фотапалцоўка.
- Квэст "Таямніца двух куфраў".

Пралог Перамогі

3 снежня ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адкрылася часовая экспазіцыя "Бітва за Маскву. Неўміручасць подзвігу", прысвечаная 80-годдзю легендарнай бітвы 1941–1942 гадоў. Выстава арганізаваная па ініцыятыве Пастаяннага Камітэта Саюзнай дзяржавы пры садзейнічанні мэра горада Масквы і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Пётр Бухтаяраў, баец народнага апалчэння Масквы і ўдзельнік вызвалення Беларусі.

Упершыню тэма бітвы за Маскву атрымае такое шырокае асвятленне ў рамках узамеадзеяння Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Дзяржаўнага музея абароны Масквы і Музея Перамогі. Маскоўская бітва — адна з найбуйнейшых у гісторыі сусветных войнаў як па колькасці ўдзельнікаў, так і па колькасці ваеннай тэхнікі і ўзбраення.

На выстаўцы прадстаўлена каля двухсот пяцідзесяці прадметаў з калекцый фатаграфій, дакументаў, лістоў, плакатаў, узнагарод, асабістых рэчаў, зброі, прадметаў выяўленчага мастацтва з фонду Дзяржаўнага музея абароны Масквы. Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і Музея Перамогі. Дзяржаўны музей абароны Масквы прадставіць унікальныя сведчаныя бессмяротнага подзвігу абаронцаў Масквы — здымкі ваенных фотакарэспандэнтаў Аляксандра Усцінава, Уладзіміра Мінкевіча, Міхаіла Савіна, плакаты і дакументальныя матэрыялы.

Спраўдныя прадметы з фонду Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны арганічна ўпісаны ў апаваданне аб абароне і контрастнаступленні пад Масквой. Гэта матэрыялы, якія раскажваюць пра лёсы байцоў і камандзіраў Чырвонай Арміі, ураджэнцаў Беларусі і Расіі, якіх звязала разам вайна. А фотадакументальныя матэрыялы Музея Перамогі, размешчаныя ў цэнтральнай частцы экспазіцыі, раскажыць аб падрыхтоўцы і правядзенні ўнікальнага парада 7 лістапада 1941 г. на Краснай плошчы ў Маскве. Больш падрабязны распад аб выставе і яе экспанатах будзе змешчаны ў нашым наступным нумары.

Мікалай Абрывіньба таксама быў маскоўскім апалчэнцам, а пасля партызаніі ў беларускіх лясах.

Беларус Аляксандр Рабцэвіч — камандзір батальёна Асобнай мотастралковай брыгады асаблівага прызначэння.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белдрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
Праспект Незалежнасці, 44.
Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белдрук"

ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
Проспект Пераможцаў, 5.
Вуліца Рабкораўская, 17.
Проспект Незалежнасці, 68, В.
Вуліца Лабанка, 2.

Тэлефон для даведак па наяўнасці газеты ў кіёсках "Белдрук" — (017) 2764542 (з 9.00 да 17.30)

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура"

звяртайцеся па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41
альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЭТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- 5 снежня — "Ганна Карэніна" (балет у 2-х дзеях) П.Чайкоўскага. Дыржор — Уладзімір Авадок. Пачатак у 18.00.
- 7 снежня — Канцэрт "Канат над безданню". Песні Рыхарда Штраўса. Пачатак у 19.30.
- 9 снежня — Юбілейны канцэрт "Серэнада". Да 15-годдзя струннага квінтэта. Пачатак у 19.30.